

Møte torsdag den 8. februar kl. 10

President: Gunnar Breimo

Dagsorden (nr. 49):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om ny utsmykking til vandrehallen i Stortinget (Innst. S. nr. 105 (2000-2001))
2. Fiskeriministerens redegjørelse i Stortingets møte 23. januar 2001 om havbruk
3. Referat

Sak nr. 1

Innstilling fra Stortingets presidentskap om ny utsmykking til vandrehallen i Stortinget (Innst. S. nr. 105 (2000-2001))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 1814)

Sak nr. 2

Fiskeriministerens redegjørelse i Stortingets møte 23. januar 2001 om havbruk

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Falch 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe, og inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Morten Lund (Sp) (komiteens leder): Næringskomiteen besøkte Hydros ledelse 28. mars i fjor. Det er blitt kjent at alle i komiteen uttrykte sterk misnøye og uro over planene om å selge Hydro Seafood til utenlandske eiere. Denne næringen er for viktig – og kommer til å bli enda viktigere og mer sentral senere – til at flaggskipene skal flagges ut, var refrenget.

Så ble vel denne enigheten brukt til å ta nødvendige grep i den saken og for å sikre det ønskede eierskapet i en næring som alle tror på og vil at det skal satses på. Nei! Bare England nektet å godkjenne Hydro Seafood-salget. I Norge skjer en rask eierkonsentrasjon med flere børsnoteringer. Vi kan komme til å oppleve at kystsonen kan bli solgt godbitvis etter børsens regler, uten føringer som sikrer lokalt eierskap eller lokale gevinster av verdiskapingen, som vi håper skal bli tidoblet i løpet av 20 år. Jeg tror det vil være et historisk feiltrinn hvis det ikke snarest

kommer på plass et regelverk som sikrer lokal oppbygging av kompetanse, kapital og arbeidsplasser i de områder der naturressursene tas i bruk.

Jeg beklager å måtte bruke så store bokstaver for å minne om alvoret i situasjonen. Jeg kjenner ingen som ønsker at vi skulle vært uten en fiskeripolitikk, oljepolitikk eller vannkraftpolitikk – noe som hadde betydd fritt fram for utenlandske oppkjøp og utnyttning av naturrikdommene. Bananrepublikk er det ordet som er brukt om slike tilstander. Vi må ikke innrette oss slik når det gjelder den nye utnyttelse av kystsonen, som til de grader er felleseie med første rett for dem som bor ved sjøen.

Senterpartiet vil støtte en sterk offentlig satsing på forskning og utvikling i eksisterende og nye havbruksnæringer. Jeg har merket meg innspillet fra Norges geologiske undersøkelse i Aftenposten 1. februar, der man påpeker viktigheten av å kartlegge havbunnen med tanke på næringsmessig utnyttning. Slike undersøkelser vil utvide begrepet havbruksnæring. Det er viktig at slike undersøkelser og målinger for å kartlegge miljøforhold i vid forstand kommer i gang fort.

Senterpartiet ønsker en eierbegrensning med maksimalt 10 pst. av konsesjonene på én hånd. Dersom vi tenker oss en tidobling av antall lokaliteter, betyr det at ett selskap kan disponere så mange lokaliteter som vi totalt har i dag. Trengs det større enheter for å betjene kundene, kan dette oppnås gjennom samarbeid.

Det vil være klokt av statsråden å tildele nye konsesjoner etter det Stortinget nylig har sagt i Statkorn-saken: først til de små slik at alle får tilsvarende tre konsesjoner, så noen til rekruttering og opplæring, deretter til gode områder med lite havbruk. Det er ingen tvil om at alle de bittesmå selskapene har behov for å få bedret sitt driftsgrunnlag.

Senterpartiet ser som avgjørende at det kreves lokalt eierskap i de nye konsesjonene – ikke minst for å få lokal godvilje i en sterk vekstperiode. Lokalt eierskap sikrer også best at merdkommunen får inntekter og spennende arbeidsplasser, som er en forutsetning for en bedre rekruttering enn i dag. Lokalt eierskap i små selskap trenger ikke å hindre samarbeid som trengs for utvikling, salg mv. Også eiermessig samarbeid med de store kan tenkes, dog begrenset av samlet eierskap til 10 pst. av samlet oppdrettsvolum.

Senterpartiet vil at nye konsesjoner skal tildeles vederlagsfritt, og at eventuelle vederlag skal betales ved videre salg. Størrelsen på vederlaget kan avtrappes mot null etter f.eks. 20 års eierskap. Vi mener at vederlaget og eventuelle arealavgifter skal gå til merdkommunen. Vi vil advare mot å fastsette nye avgifter ut fra prissituasjonen som har vært de siste måneder. Det vil være bedre at veletablerte deler av næringen avsetter midler til produktutvikling, salg mv. framfor å pålegge en offentlig avgift som betinger at staten må bevilge de samme pengene til de nødvendige tiltak.

Det er positivt at Regjeringen vil beholde konsesjonsordningen bl.a. for å styre produksjonsmengden, likeså systemet med fleksible førkvoter ut fra overvåking av lokalitetens bæreevne. En overvåking av fisketetthet i mer-

dene og derved dyrehelse og dyrevelferd vil naturlig kunne kombineres med dette. Det blir meget spennende å følge hvordan en økende forbrukerfokusering på produksjonsmåte vil påvirke driftsformene også i havbruket.

Med den sterke satsingen på havbruksnæringene i vid forstand som vi nå er enige om, trengs den samordnede næringspolitikk og havbrukslovgivning som statsråden har redegjort for. Men det haster mest med å få på plass regler som sikrer en «antibananutvikling», som sikrer at veksten av en storstilt fellessatsing primært kommer kysten og de som bor der, til gode, og at vi kan bruke mye oljepenger på en måte som gjør oss mindre oljeavhengige i framtiden.

Kirsti Kollle Grøndahl hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bent Høie (H): Senterpartiet sier de er opptatt av lokalt eierskap og de små selskapene. Hvis en går tilbake og ser på denne næringens suksesshistorie – for det må vel være lov å kalle dette en suksesshistorie – skyldes den ikke minst at en i etableringsfasen hadde en stor frihet der gründere lokalt kunne utnytte denne friheten for å la næringen vokse.

Dessverre har en i etterkant opplevd at også denne næringen gang på gang får nye restriksjoner, nye lover, nye avgifter og nye regler å forholde seg til. Mener ikke også Morten Lund at det ville vært mye enklere for den lille mann, for den enkelte i lokalsamfunnet, å etablere seg og starte i denne næringen hvis en hadde fått en avbyråkratisering, redusert avgiftene og gjort dette mindre regulert enn det er i dag? Det vil jeg gjerne ha svar på.

Så er også Morten Lund, på lik linje med Høyre, opptatt av at den verdiskapingen som skjer i lokalsamfunnene, skal komme lokalsamfunnene til gode. Men nå vil Senterpartiet snu i synet på skattesystemet og igjen gå inn for at bedriftsbeskatningen skal få noe å si i de enkelte lokalsamfunnene. Istedenfor å innføre nye avgifter og nye måter å innkreve penger på i et lokalsamfunn, ville det vel vært mye enklere å endre bedriftsbeskatningen slik at inntektene igjen kom kommunene til gode, ikke bare for denne næringen, men også for alle de andre næringer som skaper verdier ute i de enkelte lokalsamfunnene.

Så det siste spørsmålet til Senterpartiet, som åpenbart er opptatt av denne næringen, er: Hvordan vil Senterpartiets syn på EØS-avtalen få betydning for denne næringens markedstilgang til sitt viktigste område?

Morten Lund (Sp): Da denne næringen startet, var det en del gründere som gikk i front. Og jeg er nok enig i at hvis vi hadde hatt så mange restriksjoner i forbindelse med å starte opp den gangen som vi senere har hatt, hadde vi vel ikke kommet i gang. Men jeg har også snakket med noen av de gründerne jeg kjenner personlig, som er forferdelig lei seg for den utviklingen som senere har skjedd, der det er fritt fram for dem med mest penger. At

det betales 30 mill. kr for en oppdrettskonsesjon som en får gratis fra samfunnet, har de ikke sans for. De har ikke sans for at det kommer store selskaper og legger ned de småbedriftene som de var med på å etablere, det gjelder både selve oppdrettsselskapene og det gjelder slakterier, som gav viktige arbeidsplasser, og som de store selskapene sier ikke er gode nok, til tross for at det var de små selskapene både på oppdrettssiden og på slaktesiden som viste seg å være mest effektive. Men det passet ikke i systemet til de store. De gründerne jeg kjenner, har ønsket mer lokalt krav om eierskap og mindre av den utviklingen mot børs som vi har sett.

Jeg har i næringskomiteen ikke sett en eneste henvendelse fra noen som ønsker den politikken som Høyre går inn for, at vi skal ha slutt på konsesjonsordningen, og at det skal bli mer fritt fram for dem som vil ha en raskest mulig utvikling mot børs, og jeg tror heller ikke at noen andre har fått slike henvendelser. Jeg vil også minne om at det var da smoltdelen av denne næringen ble deregulert, at vi fikk inn de store sykdomsproblemene som tok knekken på veldig mange.

Når det gjelder skattlegging av selskaper til fordel for lokalsamfunn, står det i Senterpartiets nye valgprogram, som ikke er godkjent ennå, at vi ønsker at selskapskatten på ny skal bli kommunal. Vi var betenkt den gangen over at det ble forandret, og vi har fått inn svært mange reaksjoner på det som den gangen ble gjort.

Karin Kjølmoe (A): Jeg har sett at representanten Morten Lund bl.a. gjennom uttalelser til pressen har gitt uttrykk for at den fiskeripolitiske redegjørelsen på flere områder har vært lite konkret, bl.a. når det gjelder hvem som skal få nye konsesjoner.

I sin redegjørelse sa fiskeriministeren:

«Samtidig som havbruksnæringen får en stadig økende betydning for kystsamfunnene, ser vi en konsentrasjon av eierinteresser som medfører at eksklusive rettigheter til å drive lakse- og ørretoppdrett samles hos færre utøvere. Dette bidrar ikke til det nødvendige mangfold i næringen. Jeg vil derfor i nær framtid fastsette generelle regler ved eierbegrensning i lakse- og ørretoppdrett.»

Er representanten Morten Lund uenig i det?

Morten Lund (Sp): Jeg er enig i at vi skal ha eierbegrensninger, og jeg syns at statsråden i sin redegjørelse i Stortinget kunne vært konkret på hva han ønsker. Vi så i media dagen før at han snakket om at ett selskap kunne eie 20 pst. av framtidige konsesjoner. Det vil si at hvis vi får en tidobling av det antall lokaliteter som vi har i dag – vi har 2 000 i dag, og la oss si at vi får 20 000 – så skal altså ett selskap kunne sitte med 4 000 lokaliteter, altså det dobbelte av det vi har i dag – visst nok unntaksvis, har statsråden sagt. Jeg syns han nå burde kunne slå fast ut fra de høringene som har vært, at de største får finne seg i noen begrensninger de også for at vi skal kunne få til en balansert utvikling og et spredt eierskap her, som i hvert fall kystens folk vil ha. Han nevnte ikke noe tall i

det hele tatt, og derfor syns jeg han kunne vært mer konkret.

Så leser vi i media at direktøren i SND går ut og sier at eierbegrensningen som er foreslått i den forskriften som statsråden har ute på høring, er skadelig for næringen – det er altså direktøren for statens redskap for næringsutvikling i distriktene som sier det. Jeg har ikke sett at han har fått noen korreks fra noen statsråder. Altså: SND ser ikke forskjell på den verdiskapingen som skjer ved produksjon ute i distriktene, og den verdiskapingen som skjer ved børsomsetning av selskap. Det syns jeg burde vært påpekt av statsråden.

Ellers syns jeg at statsråden burde kunne sagt hvem som skal få nye konsesjoner, slik som Arbeiderpartiet sammen med et flertall i Stortinget sa i innstillingen om Statkorn, at det er de minste som skal ha det. Han sa noe om at de minste, hvis de skulle trenge det for å få en god utvikling, skulle kunne få det. Jeg syns han nå burde kunne si som så at vi har hørt hva flertallet i Stortinget sier om hvem som skal ha de nye konsesjonene.

Øystein Hedstrøm (Frp): Jeg vil følge opp replikken fra Karin Kjølmoe angående dette med eierregulering i lakseoppdrettsnæringen. Det har jo vært en høring der, og det er litt oppsiktsvekkende når komiteens leder betegner SND på den måten som han gjør – SND, som jo skal være blant de mest ressurssterke innenfor virkemiddelapparatet som er representert over hele landet. Jeg har her et oppslag i Aftenposten av 24. januar, der det sies fra SNDs side at det er meget

«uheldig at oppdrettsnæringen får strengere reguleringer enn andre bransjer i Norge, og strengere regler enn det bransjen har i konkurrentlandene».

Til og med LO Industri sier omtrent det samme. Jeg vet jo at Senterpartiet har vært veldig opptatt av disse spørsmålene, og jeg vil gjerne ha dette nærmere presisert. Står disse faginstansene, som representerer både store virkemiddelverdier og veldig mange arbeidsplasser i Norge, helt i motstrid til det synspunkt Senterpartiet har i denne saken?

Morten Lund (Sp): Etter min mening har oppdrettsnæringen ikke hatt vondt av den styringen fra det offentlige som har vært oppgjennom årene. De gangene oppdrettsnæringen har hatt det verst, er når det har vært gjennomført dereguleringer, og jeg har nevnt ett eksempel på det. Et annet tilfelle der det har vist seg at det var for lite styring, var da EU fant ut at de måtte innføre straffetoll.

Jeg har også hørt at representanter for næringen har sagt at det som ble resultatet av den prosessen, den eksportavgiften som ble pålagt, har vi hatt nytte av, for den har vi kunnet bruke i fellesskap til eksportfremmende tiltak. Og jeg syns næringen har vært særdeles dyktig til å få til akkurat den delen av virksomheten, nådd ut på nye markeder, noe som gjør at de ikke lenger er så avhengig av det ene store markedet, eller et annet stort marked. Også når det gjelder USA, har de greid å utvikle andre produkter som ikke er rammet av eksportrestriksjonene.

Og det tror jeg vi kommer til å se i framtiden også. Det finnes noen som er villig til å bruke usaklige eksportrestriksjoner og virkemidler for å hindre næringen vår, og da er næringen nødt til å være fleksibel, finne utveier.

Jeg tror at det er ganske lett å se at hvis Fremskrittspartiets politikk når det gjelder havbruksnæringen, hadde blitt gjennomført – det de har ønsket aller mest, er en fullstendig deregulering – så ville det blitt store, store problemer. Vi ville fått en helt annen virksomhet ute i distriktene enn det vi har i dag. Vi ville sett mindre positivt på utviklingen enn det vi gjør nå.

Framover er vi villig til å bruke store offentlige midler for å gjøre denne næringen bedre, for å få til større verdiskaping. Vi må da også være villig til å styre dette slik at resultatet av verdiskapingen kommer fellesskapet og de som bor nærmest merdene, til gode.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

Rita Tveiten (A): Havbruk er eit omgrep med mange moglegheiter. Me står på terskelen til ei tid der me skal ta havet i bruk på heilt nye måtar, og me skal utvikla dei måtane me brukar havet på. Dette skal me gjera for at me skal kunna realisera dei verdiane som ligg der og ventar på dei rette aktørane.

Det er fleire forskingsmiljø som har hevda at me i løpet av dei neste 20–30 åra kan auka verdiskapinga frå havet til 200 milliardar kr om året pluss/minus. I dag eksporterer me fisk for rundt 30 milliardar kr, så auken er formidabel. Skal me lukkast med denne verdiskapinga, må me gjera val. Me må stilla spørsmål som: Korleis skal me bruka havet? Kva skal me bruka havet til? Kven skal bruka havet?

Fram til i dag har det vore marknadsutsiktene som har styrt vår utvikling av havbruket ettersom det stort sett er laks og aure det har vore snakk om i stor skala. Med bruk av førkvotar og ein restriktiv konsesjonspolitik har det vore vanskeleg, for ikkje å seia uråd, for nye aktørar å koma inn. Me har vanskelege marknadstilhøve når det gjeld vår største marknad, EU, og det vert viktig å handtera handelshindringane framover, ikkje minst ved å prioritera dei fiskerirelaterte sidene ved WTO-tingingane framover.

Me kan gjera ulike vegval når det gjeld mål for utviklinga av havbruksnæringane framover. Eg vil først og fremst streka under at me må følgja med på havet si tolerance. Suksessfaktor nummer ein vert vår evne til å produsera rein mat med basis i havet og vår evne til å nytta heile råstoffet. Då vert miljøspørsmåla avgjerande. Kan henda vil me sjå eit eige havdepartement ta form om nokre år. Våre eigne handlingar får konsekvensar, men óg åtferdsmønstra i det internasjonale samfunnet får konsekvensar for oss.

Det er lett å få det inntrykket at havbruk dreiar seg om laks og aure. Det er ei avgrensing som ikkje held. Me står ved starten på eit oppdrettseventyr som kan verta minst like stort som desse artane. Det dreiar seg om torsk, kveite, piggvar, skjel, hummar, østers og kråkebollar og

sannsynlegvis også fleire artar. Men me må sjå i auga at me kan for lite til verkeleg å få gjennombrøt på dei fleste av desse områda. Den verkeleg store suksessfaktoren når det gjeld laks og aure, er forskning. Suksessen er kunnskapsbasert. Det betyr at eit av dei viktigaste svara er forskning, forskning, forskning. Stortinget har bestemt at marin forskning skal vera eit satsingsområde framover. Det vert vår felles oppgåve å visa at me verkeleg meiner det når dei årlege budsjetta skal behandlast. Næringa sjølv må auka sin innsats monaleg. Det er grunn til å følgja nøye med på resultatane av den nyleg innførte FoU-avgifta for å sjå kva resultat den kan gje. Det er òg grunn til å peika på dei resultatane me har fått innan havbeite som t.d. satsinga på utsetjing av hummar. Her må det auka satsing til for verkeleg å koma i mål, og me må byggja på dei miljøa som har vist at dei har evne og vilje til å koma nokon veg. Skjelnæringa må lukkast denne gongen, men då må me få bukt med algegiftsituasjonen i fjordane våre. Her trengst det òg auka innsats.

Bioprospektering er ei anna side av havbruket. Her er me i byrjinga av byrjinga. Sannsynlegvis ligg det uventa moglegheiter her, ettersom havet er den største genbanken me har. Her trengst kvalifiserte aktørar som skjønar kva spørsmål som må stillast, og som har evne til å leita etter svara.

Vidare vert kystsonenplanlegging eit sentralt tema. Me har god plass, og førebels legg havbruk beslag på svært avgrensa område, men etter kvart som verdiane i kystsona vert synlege for stadig fleire, kjem det til å bli eit større press. Me kan ta omsyn til dei ulike interessene om me planlegg godt no.

Det er ikkje uvesentleg kven som skal hausta av havbruket. Difor er det viktig å slå fast at me skal ha ein differensiert struktur og ein differensiert eigarskap. Det kan ikkje vera slik at dei som bur langs kysten, vert utestengde frå verdiane som ligg der, og at dei som sit med pengane, men ikkje vil bu i kystsamfunna våre, skal ta heile kaka. Difor må me få på plass reglar for eigaravgrensing slik at me kan halda oppe mangfaldet i næringa.

Eit tema som må få auka merksemd, er at kvinndelen i havbruksnæringa er redusert frå 15 pst. i 1994 til 7,6 pst. i 1999. Det held ikkje. Skal havbrukspotensialet utløysast, må det satsast aktivt på rekruttering. Fleire kvinner enn menn tek høgare utdanning. Mange av desse kvinnene har ingen aktuell jobb å venda tilbake til i Distrikts-Noreg. Når havbruk, som er ei distriktsnæring, syner ei så negativ utvikling kva gjeld kvinndelen, må det takast i bruk særskilde verkemiddel. Mange av dei kvinnene som tek høgare utdanning, har relevant utdanning i høve til satsing på havbruk. Eg vil difor arbeida for at kvinneperspektivet vert lagt til grunn ved tildeling av nye oppdrettskonsesjonar i tida som kjem.

Me har kome langt, og me kan visa til suksess når det gjeld laks og aure, men me har enorme moglegheiter framom oss. Desse moglegheitene må me ta i bruk, og eg vil seia at me må vera utolmodige. For etter kvart som me finn dei nye svara, så er det òg viktig at me finn dei nye spørsmåla for å finna atter nye svar.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Randi Karlstrøm (KrF): Det er riktig at kvinneandelen har sunket fra 1994 til 1999, og det er negativt for næringa. Jeg setter pris på at det signaliseres at også kvinneperspektivet bør vektlegges ved tildeling av konsesjoner. Men en annen tanke er at driftsformen i denne næringa etter hvert kanskje ikke er så attraktiv for kvinner, og kanskje vi bør tenke på måten vi tilrettelegger på for denne næringa, at den også skal være attraktiv for kvinner. Kvinner har tradisjonelt ikke mange lederposisjoner i store konsern og bedrifter.

Jeg vil også ta opp en annen ting. Før jul var sentrumspartiene og Arbeiderpartiet sammen om å si nei til auksjonering av konsesjoner. Vi la også opp en prioriteringsrekkefølge der de nye aktørene, altså de ennå uskapte bedriftene, skulle prioriteres først, og så de som har en og to konsesjoner. Jeg vil spørre om Arbeiderpartiet fortsatt står på den prioriteringa.

Litt av diskusjonen har jo gått på at vi syntes inngangsbilletten til denne næringa ikke skulle være for dyr. Og da har vi også fra Kristelig Folkepartis side trukket opp dette med avgift på annenhånd. Synes Arbeiderpartiet det er et tiltak man bør vurdere for å redusere inngangsbilletten til denne viktige næringa? Og da kan det kanskje også fokuseres mot kvinner.

Rita Tveiten (A): Fiskeriministeren har ved fleire høve gjort det klart at dei prioriteringane som er lagde til grunn ved tildeling av nye konsesjonar for den runden som skal gå føre seg no, skal skje etter dei avtalane som er gjorde, og han har ved fleire høve presisert at det er nye aktørar og dei med ein til to konsesjonar som får fyrsteprioritet.

Det som er viktig for oss framover no, er å halda fast ved ei ordning med at det skal tildelast konsesjonar i åra som kjem. Mange av dei som melder seg no, og som meiner dei har legitime krav og gode prosjekt, kjem til å bli skuffa. Så eg trur at vår oppgåve her i Stortinget må òg vera at me viser at det er fleire moglegheiter innan havbruk.

Eg vil slå eit slag for eit uttrykk som heiter at skal du koma fyrst til mølla, må du symja mot straumen. Eg vil seia at dersom alle no skal symja med straumen mot oppdrettskonsesjonane for laks og aure, kan det gå tapt veldig mange moglegheiter til å vera gründerar, til å vera delaktige i eit tilsvarande eventyr som laks- og aurenæringa har vore så langt.

Når det gjeld kvinndelen, vil eg hevda at det er ikkje fyrst og fremst for kvinnene sin del at det er viktig å ta eit slikt grep, men det er for oppdrettsnæringa sin del at det er viktig å leggja til rette for at fleire kvinner kjem med. Det vil vera behov for arbeidskraft. Og når det er fleire kvinner enn menn som tek høgare utdanning, er det klart at eit veldig stort potensial for denne næringa vil gå tapt dersom ikkje desse kvinnene får moglegheiter til å koma til mølla. Det kan dei gjera i kraft av sin eigen kunnskap og kompetanse, men ettersom det er veldig mannsdominert – spesielt på toppen – i denne næringa i dag, er det

vanskeleg, det veit alle. Vil me at det skal verta ei ending på det, må me òg gjera nokre grep.

Ivar Kristiansen (H): Jeg lyttet med interesse til Arbeiderpartiets fiskeripolitiske talskvinne og var på mange måter helt enig i det hun framførte når det gjaldt norsk havbruksnærings potensial. Hun var inne på beløp som både Forskningsrådet, NTNU og andre har lagt fram som mulige for denne næringen når vi ser noen år fram i tiden. Hun nevnte et beløp på 200 milliarder kr.

Men skal vi nå disse målsettingene, kan vi ikke hoppe bukk over det som er det mest sentrale spørsmålet, som denne næringen er opptatt av, og som vi som nasjon må være opptatt av hvis vi skal bidra til å løfte denne næringen sammen med kystens muligheter opp og fram i retning av de ambisjonene vi setter. Det går på den markedsmessige adgang for norsk fiskerinæring i utlandet.

Vi vet at norsk havbruksnæring eksporterer rundt 95 pst. av sin totale produksjon. I dag er vi tilnærmet en ren råvareeksportør, i hvert fall er det den delen av produktet som dominerer vår eksport. Vi har en svært lav foredlingsgrad, og det er helt soleklart at skal vi nå den målsettingen som alle snakker så fagert om, må vi forbedre betingelsene i markedet for norsk sjømat, nemlig adgangen – med de muligheter dette har.

Mitt spørsmål til Arbeiderpartiets talskvinne er: Hva slags tilnærming har egentlig Arbeiderpartiet til lakseavtalen med EU som går ut i juni neste år? Slår man seg til ro med at den skal videreføres som den er i dag? Eller har man større og strammere ambisjoner som går i retning av å nå de beløpsstørrelser man snakker så fagert om i sin omtale av fiskeriministerens redegjørelse?

Rita Tveiten (A): Eg vil fyrst av alt seia at eg er svært glad for at det er såpass mange her i Stortinget som er opptekne av Noregs marknadstilgang når det gjeld fisk. Når me har så store mengder av fisk og skal bli så store innanfor oppdrett, er det i alle fall ein ting som er klart: Me kan ikkje konsumera all denne fisken sjølve. Derfor er arbeid med marknad heilt avgjerande, og EU er trass i alt vår største marknad. Det må vera eit poeng for oss å gjera oss mindre avhengige av EU-marknaden.

Personleg er eg av den oppfatninga at me i endå større grad burde ha vendt oss mot andre marknader og utvikla dei. Eg synest at Eksportutvalet for fisk gjer ein kjempejobb på dette området, og eg trur at det framover må gjerast endå meir. Særleg vil eg framheva Austen, som har eit enormt forbruk av fisk pr. innbyggjar – der er det alle-reie eit godt utgangspunkt. Og dei har den situasjonen at dei på fleire område har svartfiska hav, så dei har veldig stor bruk for det me kan produsera.

Når det gjeld lakseavtalen med EU, er det avgjerande for oss at me får fram eit godt resultat, helst betre enn det me har i dag. Det kjem til å vera ein veldig hard kamp for å oppnå det, og eg trur det er viktig at me her klarar å einast innerter og senda signal om at me støttar forhandlarane våre når dei gjer arbeidet sitt, at støyen innerter ikkje sprikjer i alle moglege retningar. Eg har godt håp

om at me skal oppnå ein slik avtale, og eg veit at fiskeriministeren jobbar aktivt for å få det til.

Morten Lund (Sp): Da det var aller mest oppmerksomhet om salget av Hydro Seafood, hørtes det ut som om det omtrent var enstemmighet i Norge om at det ikke var riktig å la utlendingene få tak i dette flaggskipet. Det gjaldt dem som skrev lederartikler i avisene, og det gjaldt oss politikere. Og det var nærmest politikerforakt fordi vi ikke gjorde noe med det. Så viste det seg at engelskmennene gjorde noe med det.

Men til dette med nasjonalt eierskap: Jeg tror den beste måten å sikre det på, er ved hjelp av lokalt eierskap. Jeg hørte at representanten Rita Tveiten sa at det er de som vil bo på kysten, som skal prioriteres, ikke de som har mest penger. Men så er det å få dette til i praksis. Når vi har en oppdrettslov som har en målsetting om at eierinteressene i så vid grad som mulig skal ha lokal tilknytning, og den bestemmelsen ikke ble brukt i saken om Hydro Seafood, lurer jeg på hva slags grep Arbeiderpartiet ønsker skal bli gjort, og som kan være effektivt. Jeg kan ikke forstå at det skal være en form for diskriminering mot utlendinger å si at vi ønsker at de som bor i merd-kommunen, skal bli prioritert ved tildeling av nye konsesjoner. Vi ønsker det for å opprettholde bosettingen vår, vi ønsker det fordi det er det som gir best tilsyn med dyrene, som sikrer best dyrevelferd og som sikrer den beste produktkvaliteten. Det kommer det til å bli mer og mer oppmerksomhet omkring.

Vil Arbeiderpartiet i forbindelse med gjennomgangen av oppdrettsloven, ved å lage en havbrukslov, sikre lokalt eierskap i forbindelse med de nye konsesjonene?

Rita Tveiten (A): Eg har ikkje veldig stor hang til å dvela ved fortida, men eg er lei for at Hydro selde Hydro Seafood.

Det eg kan seia, er at eg har problem med å oversjå det faktumet at norske kjøparar er dei mest aktive på verdsmarknaden når det gjeld å kjøpe oppdrettskonsesjonar, anten det er i Chile, i Skottland eller i Canada. Det er ein type dobbeltmoral som eg reagerer på. Derfor vil eg ikkje seia eitt ord om dei som kjøpte, men eg har mine meningar om dei som selde.

Når det gjeld nasjonalt eigarskap, må ein òg sjå dette i det perspektivet at me er så aktive ute, men eg meiner – og det ynskjer eg å leggja vekt på – at det er ei politisk målsetjing at det skal bu folk langs kysten. Det må ikkje verta slik at dei som bur langs kysten, vert ei form for leigendingar. Ei slik utvikling ynskjer ikkje Arbeidarpartiet.

Det er òg slik at dei som bur langs kysten, har krav på trygge arbeidsplassar. Det er ikkje berre dei som eig lokaliteten og som eig konsesjonen – eller som har moglegheit til det – som har rett til trygge vilkår. Ein må derfor gjera ei avveging når det gjeld kva type trygge, varige arbeidsplassar det er mogleg å leggja til rette for langs kysten. Det må vera det som er avgjerande for korleis eigarskapen skal sjå ut.

Eg er for at dersom det er lokale interessentar som kan sikra trygge arbeidsplassar, må dei stilla veldig sterkt når

konsesjonar skal tildelast. Folk skal ikkje berre kunna jobba på kysten, dei skal òg kunna leva og bu der.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Randi Karlstrøm (KrF): Det er mye positivt og bra i den havbrukspolitiske redegjørelsen.

– Jeg har kort tid, og jeg skal derfor konsentrere meg om litt mer kritiske merknader, om ting som jeg savner i redegjørelsen, men som jeg syns er veldig viktig.

For det første må det lokale utviklingsarbeidet og styringen av denne utviklingen komme mer på dagsordenen, og de ennå ufødte lokale bedriftene innenfor den marine sektor må få en bedre tilrettelegging fra myndighetenes side enn det fiskeriministeren legger opp til.

Dersom vi alle mener dette blir den store vekstnæringa for kysten og for Norge, må vi i større grad være opp-tatt av rekrutteringa og lose flere kreative mennesker inn i næringa. Ikke minst må vi sørge for at kvinner finner næringa attraktiv når det gjelder valg av utdanning og karriere. Inngangsbilletten må ikke være for dyr, næringa må være mer åpen mot samfunnet rundt seg og dra sitt nærmiljø med i et slags lokalt partnerskap. Unge må finne næringa interessant når de vokser opp, slik at de føler de har gylne røtter i sin egen identitet som de kan satse på. Det er for sent for næringa å kontakte ungdommen når de har satt i gang med utdanning og karrierevalg. Åpen merd, som oppdretterforeningen har hatt, er blant slike viktige småtiltak som åpner næringen for lokalsamfunnet og gir eierskap til unge mennesker. Slike tiltak er en forutsetning for god rekruttering.

Inngangsbilletten må ikke være for dyr. Det må være mulig for flere familier og enkeltpersoner å bygge opp-drettsbedrifter fra bunnen av, både innenfor lakseopp-drett og ørretoppdrett, og ikke minst når det gjelder de nye artene som nå vokser sakte, men sikkert. De lokale aktørene må gis tid nok til å bygge opp egen kompetanse og utvikle næringa lokalt i samspill med annet næringsliv og med lokalsamfunnet. Det må man ta hensyn til når man tildeler rettigheter.

Havbruk foregår i kystsona – et møtepunkt for mange typer aktiviteter. Her møtes gamle og nye næringer, og her får allmennheten dekket sine fritidsinteresser. Forsvaret skal ha sin plass, og kysten skal fungere som ferdselsåre. Vi har som målsetting at kysten skal være bebodd, at kystkulturen skal være levende og gis omsorg, og at nærmiljøet skal tas vare på. Mange steder er det allerede trangt om plassen, og det er rimelig å forvente at møtet mellom stadig flere brukerinteresser i kystsona ikke blir friksjonsfritt – ja heller konfliktfylt.

Det bør ikke være automatisk slik at den bruker som har størst økonomisk vekstkraft, skal ha fortrinnsrett framfor andre brukere. Vi kan la brukerne utkjempe sine konflikter uten at samfunnet for øvrig blander seg inn. Men en kan også bidra til at konkurransen blir mer konstruktiv, at konfliktene ikke tar overhånd, og at kysten på lang sikt brukes til gagn for både lokalsamfunn og for nasjonen.

Vi i Kristelig Folkeparti vil velge en mer bevisst styring av disse ressursene framover. Vi ønsker en bredere

debatt i Norge om hva vi skal bruke kystsona til og hvilke utviklingsprosesser vi setter i gang ut fra de mål vi som nasjon har for denne spennende næringa.

Vi kan ikke sette i gang en utvikling bit for bit i kystsona uten å ha en klar målsetting for hva vi vil ha ut av denne samfunnsbygginga og av naturforvaltninga. Vi må nøye avveie balansen mellom vekst, vern og miljøprofilering, mellom lokalkultur og næringsutvikling og mellom ekstern kontroll og lokal forankring. Når vi har bestemt oss for hva vi vil, må vi sette inn virkemidler i tilstrekkelig grad, slik at vi kommer dit vi vil. Skal vi sikre en god utvikling for kystsamfunnene, må vi ville virkemidlene. Det kommer ikke av seg selv.

For at verdiskapinga skal komme kystsamfunnet til gode, bør en viss andel av bedriftene forankres i et lokalt eierskap. Dette bør vi sikre. Det er ikke nok med en fysisk tilstedeværelse av bedriftene. Selvsagt vil mange eksterne eiere investere og utvikle lokalsamfunnet, lage arbeidsplasser og bygge opp den lokale kompetansen. Men over tid vil de lokale beslutningstakere og eiere garantere en bedre sikkerhet for tilstedeværelsen, slik at de tar beslutninger mer i samsvar med de lokale interessene. De er en forutsetning for et lokalt partnerskap og gir menneskene mer stolthet og en mer positiv identitet i forhold til sitt eget kystsamfunn. Overskuddet blir i større grad pløyd tilbake til lokalsamfunnet i form av investeringer, og det gir en følelse av større sikkerhet og forutsigbarhet for lokalsamfunnet. Det er derfor viktig å sikre et slikt lokalt eierskap – og det haster.

I kystsona er de tradisjonelle fangstbaserte fiskeriene fortsatt helt sentrale sjøl om oppdrett vil bli en mye større inntektskilde for Norge. Mye av norsk identitet og kultur – spesielt i nord og på Vestlandet – er koblet til denne tradisjonelle næringa som har livnært folk langs kysten i tusenvis av år. Men en kulturoverføring til havbruk vil ikke komme av seg sjøl.

Den moderne oppdrettsnæringa er en ny tenkemåte for kystsamfunnet og vil med tida endre vår kyst- og fjordidentitet. Havbruk bør ha ambisjon om å aksle oppgaven å være bærer og bygger av kultur og sosial kapital i samspill med de tradisjonelle næringene i Kyst-Norge. I spenningsfeltet her kan det være mye kreativ kraft hvis vi klarer å dempe konfliktene og de negative spenningene som nå er til stede.

Trass i skyhøye forventninger til fiskeri og havbruk er det åpenbare grenser for vekst i naturen. Vi kan på grunn av mangel på kunnskap, styring og kontroll gjøre feilgrep som er ugjenkallelige. Vi har ansvar for kystsonas biologiske mangfold og økologiske produksjonsevne og bæreevne. Vi må erkjenne vår manglende kunnskap og at vi kun er ved starten av en krevende kunnskaps- og kompetanseoppbygging i denne store, blågrønne næringa.

Læring ved prøving og feiling innebærer betydelig risiko. Den bør vi redusere ved å øke bruken av forskning og forskningsmidler i Norge. Da må vi prioritere den marine sektor.

De tradisjonelle husholdsorienterte og småskala-produksjonsformene som har preget oppdrettsnæringa de første tiårene, har i stor grad måttet vike til fordel for ek-

sternt kontrollerte, vertikalt integrerte storforetak. Det er viktig at det settes inn virkemidler som kan opprettholde de lokaleide familieforetakene på kysten, og at vi opprettholder et mangfold i eierskap og bedriftstyper. Forskningsmidler må også organiseres slik at de mindre familieforetakene har mulighet til å nyttiggjøre seg disse midlene i et lokalt og regionalt utviklingsarbeid. Her må også de små forskningsstiftelsene kunne trekkes inn.

Hvis ikke lokalsamfunnet og de lokale marine bedrifter får sitte i førerretten for sin egen utvikling, vil havbruksnæringa etter hvert miste litt av sin legitimitet på kysten. Kystsamfunnets skrekkszenario er at de om 10-15 år sitter igjen som husmenn på egen kyst, kontrollert av nasjonale eller internasjonale storselskap som taper lokalsamfunnet både for kapital og muligheter for egen kompetanseutvikling.

Konsekvensene av å innføre et privat rettighetsregime, der allemannsretten og allmenningsrettighetene berøres, fortjener en utredning og en større interesse i Stortinget.

Hvis vi ser tilbake i norsk historie på hvilken betydning forankringen av allemannsretten og allmenningsrettighetene har hatt, får vi også et glimt av hvilke voldsomme kulturendringer som nå skjer på kysten. Det er en nasjonal oppgave å gi kystbefolkninga en melding om hvordan disse rettighetene skal forvaltes framover. Dette vedkommer nemlig ikke bare et fåtall mennesker i fiskeriforvaltninga og de etablerte i havbruksnæringa. De lokale rettighetene til de tradisjonelle fiskeriene må også medføre rettigheter i den nye næringa. Dette bør diskuteres. Det er viktig å bestemme seg for hvordan disse lokale rettighetene skal videreføres i nye former.

Kystsoneplanlegginga må moderniseres slik at den tar inn i seg den nye virkeligheten og de gamle lokale rettighetene. En snikprivatisering av kystsona bør kystsamfunnet ikke godta. Regjeringa bør sette i gang et utredningsarbeid rundt dette og snarlig presentere en melding for Stortinget. Vi trenger også en slik utredning når vi skal evaluere havbeiteloven om noen år.

De lokale rettighetene bør innbakes i plan- og bygningsloven, slik at de lokale allmenningsrettighetene finner sin moderne form. Da vi behandlet havbeiteloven, la Kristelig Folkeparti og de andre sentrumpartiene derfor stor vekt på å gi kommunene en sterk posisjon når disse rettighetene skulle deles ut.

Kystsona skal ikke styres av tilfeldigheter og markedskrefter. Kapitalen har så gode vilkår i denne bransjen nå at styring og planlegging fra lokalsamfunnet bør oppfattes som en konstruktiv utfordring for å få gjort den lokale utviklingsjobben bedre.

Kystsamfunnene ved kommunene og gjennom kystsoneplanlegginga må være aktive partnere for denne kystutviklinga. Kystsoneplanlegginga skal forholde seg til en virkelighet som er kompleks, med lokale variasjoner, og den skal være dynamisk. Dette kan by på problemer hvis vi skal utøve en nasjonal styring.

Det stilles store krav til kunnskap, og det stilles store krav til samarbeidsevne, både vertikalt og horisontalt i styringssystemet. I en etter hvert omfattende faglitteratur

som finnes om kystsoneplanlegging, drøftes behovet for at forvaltningsansvaret desentraliseres, at brukergrupper involveres i beslutningsprosesser, og at det trekkes vekslere på lokal kunnskap like mye som på vitenskapelig kunnskap. Det betyr noe mer enn at lokale brukerinteresser skal høres. Vi må komme lenger i dette arbeidet. Det innebærer at lokalsamfunnet tilføres en mer pro-aktiv rolle og at det tilføres ansvar.

På mange vis står dette i motsetning til ideen om at denne situasjonen preget av kompleksitet, variasjon og dynamikk krever en sterk sentral styring. Men oppgavene kan bli for omfattende og ressurskrevende for sentrale myndigheter. Det er derfor viktig å desentralisere forvaltninga.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Inger Stolt-Nielsen (H): Representanten Karlstrøm innledet sitt innlegg med å si at Kristelig Folkeparti ønsker en bevisst styring. Men det fremgikk ikke helt klart hvor Kristelig Folkeparti ønsker å styre utviklingen hen, og hvem som skal styre utviklingen. Kristelig Folkeparti påpeker mangel på styring og kontroll. Mener Kristelig Folkeparti at kontrollapparatet i form av lover og regelverk må styrkes i forhold til dagens nivå og i forhold til de bebudede innstramminger i regelverket som er kommet fra fiskeriministereren?

Om lokale rettigheter skal avgjøres lokalt eller sentralt, er det litt vanskelig å få tak i Kristelig Folkepartis egentlige oppfatning av ut fra representanten Karlstrøms innlegg. Når en etterlyser en stortingsmelding om dette, tyder det på at Kristelig Folkeparti ønsker å sentraldirigere dette. Det vil jo være å frata kystens folk muligheten til å ha kontroll med egen utvikling og med egne arealer. Er det ikke slik at de som bor på kysten, best kjenner kysten og den fornuftige bruk av kystsonen? Er det ikke slik at lokalsamfunnene selv må ha innflytelse, avgjørende innflytelse, på hvordan egne ressurser i form av sjøområder skal disponeres? Ønsker Kristelig Folkeparti at dette i sterkere grad enn i dag skal styres sentralt, med tilsvarende frafall av myndighetsutøvelse for dem som bor og lever på kysten?

Randi Karlstrøm (KrF): Jeg følte at jeg uttrykte meg rimelig klart. Jeg mener faktisk at det er behov for sterkere styring fra lokalsamfunnets hånd. Men slik situasjonen er i dag, er det betydelig frustrasjon i lokalsamfunnene fordi de kun har en rådgivende rolle. Vi har ikke fulgt opp kystsoneplanleggingsinstrumentet ved å sette det inn i en sammenheng i plan- og bygningsloven, slik vi forvalter annet areal i kommunen.

I tillegg har vi dette med de store interessekonfliktene blant brukerne lokalt, og hvem som skal ha ansvar for å avveie disse interessene, er lite avklart. På en måte synes jeg det er viktig at lokalsamfunnet får et stort medansvar for den avveinga, for her vil det være forskjellige avveinger i forskjellige kommuner. Men den avveinga bør de i stor grad kunne få gjøre sjøl innenfor en nasjonal ramme – sjølsagt i forhold til miljøet og i forhold til hvordan

(Karlstrøm)

vi skal forvalte denne næringa. Jeg tror på begge deler. Men det er et savn for kystkommunene at de ikke har innflytelse på sitt største aktivum.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Terje Knudsen (Frp): Fremskrittspartiet er enig med fiskeriministeren i at vi har kommet langt med den norske havbruksnæringen, samtidig som Norges potensial er mye, mye større.

Rapporter fra vitenskapelige institusjoner viser at fiskeri- og havbruksnæringen har et enormt potensial for vekst ikke bare innenfor områder med oppdrett av laks og ørret, men også havbruk i sin videste forstand, der krepsdyr, mollusker og kråkeboller er sett på som interessante organismer, og således er en viktig del av en næringssatsing i Norge. Arter innenfor disse gruppene er særlig egnet til en satsing på havbeite, da det er såkalte filterfødere som utnytter plankton i havet til fôr.

Begrepet havbeite har ikke nytt godt av en vitenskapelig kalibrering mot virkeligheten. Virkeligheten består bl.a. av de økologiske rammebetingelsene i havet, som for en stor del er dårlig kjent. Noen av de mest dristige antakelsene som ligger bak forslaget om havbeite, er at havets produktivitet begrenses av antall yngel, slik at økt utsetting vil gi økt produksjon.

Så tilbake til oppdrett av laks og ørret. Hele 95 pst. av produksjonen går til markeder utenfor Norge. Norske sjømatprodukter eksporteres til mer enn 150 land, og EU er i dag som kjent det viktigste markedet for norsk sjømat. Eksporten reguleres av Protokoll 9 i EØS-avtalen. Viktige produkter for Norge som sild, makrell, laks, reker, kamskjell og sjøkreps er dessverre ikke omfattet av avtalens tollreduksjoner og blir derfor møtt med høye tollsatser ved eksport til EU.

Vi må hele tiden ha internasjonale avtaler, da spesielt lakseavtalen med EU, i tankene ved utformingen av oppdrettspolitikken vår. Mange aspekter ved lakseavtalen bør omarbeides eller fjernes ved reforhandlingene av avtalen i 2002.

Det er nødvendig å ha et offentlig kontrollapparat som kan dokumentere at produksjonen er bærekraftig og at sjømaten er trygg. Det er viktig at fiskefôret ikke inneholder stoffer som medfører risiko for skade på fisk, deretter på mennesker og miljø. Da var det nedslående å lese for noen tid siden i bladet Fiskaren at det ikke er uvanlig med utbrudd av salmonella i norsk fiskemelnæring, altså i fôr-næringen. Men mest sjokkerende var det som stod om at norske fiskemelprodusenter var blitt enige om å hemmeligholde salmonellautbrudd. Slikt skaper ikke tillit utad.

Det er en stor utfordring å skaffe tilstrekkelige forskilder for den videre veksten i næringen og samtidig bevare norsk oppdrettsfisks karakter som førsteklases sjømat. Her er det viktig å undersøke og forske på muligheter for å utnytte nye forskilder fra f.eks. landbruket.

Redegjørelsen mangler en sterk visjon for den marine sektoren i Norge. Redegjørelsen bærer preg av mange

gode ønsker, som i og for seg er fornuftige, men som likevel mangler den sterke vilje og evne til gjennomføring.

Fremskrittspartiet mener at skal Norge ha en fremtid som verdensledende oppdrettsnasjon, der havbruksnæringen skal overta petroleumsindustriens plass som den ledende eksportindustrien, må svært mange vitenskapelige problemstillinger løses.

Myndighetene har de senere årene til en viss grad satset på forskning innen akvakultur. En kan her nevne SNDs program Numario og det nye forskningsfondet. Forskningen som genereres fra slike program, er langt på vei brukerstyrt og således direkte produksjonsrelatert, der enkeltproblemer løses. Slik forskning er både relevant og meget nyttig for næringen.

På den annen side trengs betydelig basal forskning på området. Våre universiteter og andre tunge forskningsinstitusjoner lider for tiden under manglende private og offentlige midler til grunnforskning innen biologi og andre naturvitenskapelige retninger. Her kan nevnes havbruksrelaterte fag som bioteknologi, mikrobiologi, molekylærbiologi, genteknologi og fysiologi.

Dette er disipliner som er selve fundamentet for fremtidig havbruk innenfor både eksisterende og nye arter i oppdrett. Vi må ha klare visjoner om at norsk akvakultur skal hevde seg internasjonalt også i fremtiden. Det bør derfor alvorlig overveies å øremerke midler til forskning på biologi rettet mot vår havbruksnæring.

Statsråden var i sin redegjørelse inne på at det er rom for tildeling av nye konsesjoner. Det er bred politisk enighet om dette. Statsråden er heller ikke fremmed for at det bør tas vederlag ved tildeling av konsesjoner for matfiskoppdrett av laks og ørret. Det er riktig at konsesjoner gir en eksklusiv rett til næringsutøvelse.

Fremskrittspartiets generelle holdning er å oppheve hele konsesjonsordningen. I stedet skal det kun tas hensyn til bestemmelsene som regulerer objektive krav til miljø, dyrevern, næringsmiddelhygiene, fiskehelse etc. Subsidiært bør konsesjonsvilkårene liberaliseres og konsesjonsmyndigheten overføres til kommunene.

Det har versert en del rykter i næringen om hva slags skjønsmessige kriterier som vil bli lagt til grunn for tildeling av nye konsesjoner. Mange store næringsaktører har i en tid prøvd å posisjonere seg i henhold til hva mange tror disse kriteriene vil bygge på. De skjønsmessige kriteriene som har vært nevnt, er:

- distriktpolitikk – styrking av næringsfattige områder
- å favorisere bedrifter med planer for investeringer i lokalt næringsliv og infrastruktur
- å favorisere etablerte bedrifter som satser på nye oppdrettsarter som torsk, kveite, piggvar og andre marine arter
- å favorisere aktører som er nye i oppdrettssammenheng
- å favorisere kunnskapsbedrifter med tilknytning til forskningsmiljøer
- å favorisere de små selskapene med få eksisterende konsesjoner

Hvordan man enn ser det, vil tildelinger på slike grunnlag måtte vurderes subjektivt. Et innlysende pro-

blem er: Hvem skal vurdere hvem som oppfyller disse eller andre kriterier som legges til grunn for tildelingen? Et problem knyttet til vurderingene basert på distriktshensyn, er: Hvordan skal man sikre etableringene i næringsfattige områder når konsesjonene er omsettelige?

Under enhver omstendighet hevder ESA at vektlegging av lokal tilknytning ved tildeling av fiskeoppdrettskonsesjoner ikke er i samsvar med artikkel 31 i EØS-avtalen. En annen ting er at dersom det tildeles for mange nye konsesjoner, kan Norge risikere straffetoll dersom vi samtidig som følge av økt produksjon også øker eksporten utover avtalen med EU.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mimmi Bæivi (A): Havbruk skal etter min mening være en kystnæring drevet av folk som bor langs den samme kysten. Jeg synes det derfor er positivt at Regjeringen vil styrke næringsgrunlaget for de små aktørene.

Hvem mener da Fremskrittspartiet er de beste til å drive denne næringen? Og hvem skal i fremtiden eie og kontrollere kystsonen?

Terje Knudsen (Frp): Det er vel ingenting av det som Mimmi Bæivi sa, som står i motstrid til vårt program.

Fremskrittspartiets generelle holdning er at vi vil oppheve konsesjonsordningen. I stedet kunne fiskerimyndighetene tildele løyver til å produsere laks på godkjente lokaliteter og innenfor rammene av lover og bestemmelser som regulerer objektive krav til miljø, dyrevern og næringsmiddelhygiene, som jeg sa i mitt hovedinnlegg.

Men både de børsnoterte og de små oppdrettselskapene og – for den del – nye aktører i næringen ville trolig ha nytt godt av en slik holdning, for da ville ikke kapital bli bundet opp i finansieringen av konsesjonspapirene. Så Fremskrittspartiet hilser selvfølgelig velkommen og har i sitt program at små og mellomstore bedrifter skal få tildelingen, og at tildelingene skal skje etter kriterier som f.eks. at man innenfor de kommunene som har kommet lengst med sine reguleringsplaner, vil prioritere disse ved tildeling av nye konsesjoner. Og da vil jo også kystkommunene komme sterkt inn i bildet.

Morten Lund (Sp): Jeg har et spørsmål til Fremskrittspartiet som dreier seg om utflaggingen av Hydro Seafood. Synes Fremskrittspartiet at det var helt greit at Hydro Seafood ble flagget ut og kjøpt opp av et utenlandsk selskap? Og hvis man ikke synes det, på hvilken måte vil Fremskrittspartiet sikre at det ikke går slik med andre selskap i Norge som blir store innenfor havbruksnæringen?

Så ble det gjentatt igjen at Fremskrittspartiet ikke ønsker at vi skal ha noen styring av oppdrettsnæringen gjennom konsesjonsordningen. Fiskeoppdretternes forening gjorde imidlertid nylig vedtak om framtidig struktur og framtidig politikk. De bygger på at vi skal ha konsesjonsordning, og de bygger på at vi skal ha en regulering av produksjonen gjennom en begrenset tildeling av

nye konsesjoner. De går inn for at det utdeles et begrenset antall nye konsesjoner for laks og ørret, maks 10 pst. årlig vekst og kanskje hundre konsesjoner over de første fem år. Og de mener at det er de mindre selskapene med én konsesjon som skal ha de første. Ønsker Fremskrittspartiet likevel en slik ordning, ut fra det som Terje Knudsen sa i det siste svaret sitt? Ønsker man likevel å ha en ordning som gjør at man skal kunne prioritere de små? Og hvordan henger så det sammen med partiets prinsipielle syn? På hvilken måte skal man kunne få til at det er de små selskapene og de som bor langs kysten, som får de nye konsesjonene, når man sier at det er hensynet til miljø og dyrehelse som er det eneste som skal styre utviklingen?

Terje Knudsen (Frp): Det vil alltid være et marked for små aktører, og Fremskrittspartiet vil ikke legge noen føringer som går på at man ikke skal kunne omsette virksomhet. Vi vil til enhver tid at markedsøkonomien skal bestemme hvem som skal være i dette markedet.

Når det gjelder tildelingskriterier, sa jeg i mitt forrige svar at vi helst ser at de kystkommunene som har kommet lengst med sine reguleringsplaner, blir prioritert ved tildeling av nye konsesjoner. Men hvordan man enn ser det, vil tildelingen på slike grunnlag måtte vurderes subjektivt, og et innlysende problem er: Hvem skal vurdere hvem som oppfyller disse eller andre kriterier vi legger til grunn for tildelingen?

Som jeg også sa i hovedinnlegget i sted, er det problem knyttet til kriterier basert på distriktshensyn, som representanten Morten Lund er opptatt av. Hvordan skal man sikre etableringene i disse næringsfattige områdene? Når konsesjonene er omsettelige, er det flere spørsmål som det må svares på, hvis man skal kunne styre utviklingen dit hen at de man ønsker å hjelpe her, nemlig de små konsesjonærene med kanskje én eller to konsesjoner i næringsfattige strøk, blir tilgodesett.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ivar Kristiansen (H): Norsk havbruksnæring har vokst frem som et resultat av privat initiativ og skapertrang. Staten har vært regulator og i ettertid delvis kommet inn på eiersiden. I tillegg har det offentlige bidratt med en beskjedne forskningsinnsats.

Høyre er helt på linje med fiskeriministeren når han i sin redegjørelse sier:

«Prinsipielt mener jeg at tilpasning av produksjonen i forhold til markedsutviklingen bør være de næringsdrivendes ansvar.»

Slik kan det imidlertid ikke bli i praksis, sier han. Der er fiskeriministeren og Høyre sterkt uenige. Fiskeriministeren burde i det minste tilstrebe at det blir slik.

Havbruksnæringen er pekt ut som fremtidens vinnernæring, og mye er jo tilrettelagt for at det skal bli slik. Men da er det tvingende nødvendig at norsk havbruksnæring slippes løs fra den tvangstrøyen staten har satt den i. Dette er viktigste forutsetning for at næringen i det hele tatt skal kunne bli i stand til å nå de mål og de visjo-

ner som myndigheter og andre har for den. Sett fra Høyres side er fiskeriministerens tilnærming til de markedsmessige forhold passiv. Havbruksnæringen er spådd en fremtid som en av Norges desidert viktigste næringer. Dette krever en aktiv handelspolitikk, samtidig som næringen må dereguleres.

Dagens konsesjonslov og førkvoteordning fortjener avløsning når lakseavtalen med EU går ut neste år. Vi må ikke i dagens situasjon bli så navlebeskuende rundt statlige styringsverktøy som konsesjoner, styring av næringen, auksjon av konsesjoner, kubikkmeterforskrifter og kystsonerplaner at vi glemmer å løfte blikket opp og ut. For gjør vi det, så oppdager vi at Norge – som i dag er verdens største produsent og eksportør av laks – taper markedsandeler. Den største veksten innen oppdrett i dag skjer utenfor landets grenser. Dette er tilfellet selv om norskekysten miljømessig fremstår som sannsynligvis det mest attraktive område for fiskeoppdrett i hele verden, og norsk kompetanse på området er etter alt å dømme uovertruffen.

Milliardbeløp investeres av norske aktører i disse dager i Chile. Ja, selv den norske stat fremstår som en av de største utenlandsinvestorene. Høyre har ingenting imot norsk engasjement internasjonalt innen oppdrett, men vi må i Norge stille spørsmål om hvorfor det er blitt slik at veksten, investeringene og satsingen fra norsk side i dag er større utenfor enn innenfor landegrensene. Vi synes at det er mer enn merkelig at stortingsflertallet har bidratt til at den norske stat fremstår som en av de mest aktive i det chilenske oppdrettseventyret. Tenk om det samme stortingsflertallet hadde vist like stor interesse for å ta et krafttak for marin forskning!

I Høyres alternative statsbudsjett for i år foreslo vi å innføre en ordning der bedriftene kunne trekke fra 25 pst. av dokumenterte FoU-utgifter på inntil 4 mill. kr. i skatten. For bedrifter som ikke er i skatteposisjon, foreslo vi et supplerende tilskudd. Flertallet stemte dessverre vårt forslag ned. Forslaget ville styrket forskningsinnsatsen og utviklingsarbeidet i små og mellomstore bedrifter, som havbruksnæringen er preget av. Skal vi nå de satte ambisjoner på vegne av oppdrettsnæringen, forventer Høyre at fiskeriministeren tar et initiativ tilsvarende Høyres forslag for å styrke anvendt forskning og utvikling innen fiskeri- og oppdrettsnæringen. Næringen bidrar i dag selv med betydelige beløp til forskning. En av de viktigste oppgavene for det offentlige er å stimulere bedriftene til å gjøre enda mer.

Vi må sørge for at aktørene innenfor havbruksnæringen gis konkurransedyktige rammevilkår som kan bidra til at norskekysten for fremtiden blir hovedarena for investeringer, forskning og utvikling. Det er et stort problem at produsenter i utlandet ikke møter de samme begrensninger som her hjemme. Chile har eksempelvis ikke strenge produksjonsbegrensninger som hindrer en rask vekst. Derfor øker den chilenske produksjonen mye raskere enn næringen har lov til i Norge. Den faktiske situasjon langs norskekysten preges i altfor mange kommuner av stagnasjon i folketallet. Det er urettferdig overfor de kystkommuner og de initiativtakere som ønsker å ta fatt

innenfor fiskeri- og havbruksnæringen, at mange av dem som har investerings- og utviklingsplaner, stanses.

I sin redegjørelse gir statsråd Gregussen forvaltningen stor oppmerksomhet. Det er fokusert tilsvarende mindre på rammebetingelser for at næringen selv skal utvikle seg. Det er en fare for at byråkrati og kontrollordninger kan kvele deler av veksten i næringen. Næringen preges eksempelvis av et skjemavelde som bidrar til å stjele enorm tid og oppmerksomhet. Dette må ikke få bli en hovedoppgave for Regjeringen i havbrukspolitikken. Forvaltningen må nå legge sin tyngde inn i veiledning overfor kommuner som ennå ikke har fått godkjente kystsonerplaner på plass. Departementet må legge sin hovedtyngde inn i arbeidet for å forbedre markedsadgangen til EU. Markedsadgangen til EU må bedres. Det er ikke akseptabelt at Regjeringen har så godt som gitt opp å forbedre markedsadgangen til vårt viktigste marked. Bare EUs sentral- og østeuropautvidelse skulle tilsi et annet engasjement og trykk fra Regjeringens side.

Norsk eksport av laks til EU reguleres av lakseavtalen. Avtalen inneholder bl.a. bestemmelser om eksportavgift, minstepris og grenser for eksportvekst. Avtalen løper som kjent ut 30. juni 2002. I redegjørelsen sa fiskeriministeren at avtalen har fungert godt. Det kan tyde på at Regjeringens målsetting er en videreføring av avtalen. Avtalen er et resultat av at EU-kommisjonen i 1995-96 bøyde seg for et proteksjonistisk press fra irske og skotske oppdrettere, hvor antidumpingsvåpenet ligger bak som trussel. Gjennom førkvoteordningen og konsesjonsregulering av nyetableringer sørger Regjeringen for å begrense tilbudet av norsk laks til EU-markedet. Selv om norsk lakseeksport til EU – til tross for lakseavtalen – har vist en jevn økning de siste årene, taper Norge som nevnt markedsandeler. En ny lakseavtale med EU etter dagens norm vil føre til at Norge mister sin ledende posisjon på området.

Jeg mener at avtalen må avvikles eller i beste fall kraftig forbedres. Norsk oppdrettsnæring fremstår som et kraftig symbol på den virkning og pris vi må betale ved å stå utenfor EU. Når avtalen nå nærmer seg utløp, må norske myndigheter vurdere hvordan vi best kan sikre markedsadgangen for oppdrettslaks. Norskekysten går glipp av tusenvis av arbeidsplasser på grunn av at vi også på dette området er satt i råvareklemma. En sentral handelspolitisk målsetting må være å sikre oss mot nye antidumpingsanklager fra EU, uten å pålegge næringen produksjonsbegrensninger. Lakseprisen har stort sett ligget godt over EUs minstepriser. Økende skepsis mot kjøtt hos forbrukerne i EU-land burde dessuten gjøre det mulig å argumentere for at dagens lakseavtale ikke bør forlenges. Fiskeriministeren bør derfor nå legge all sin kraft i å erstatte dagens lakseavtale med en reforhandling med sikte på økt markedsadgang, slik EØS-avtalen faktisk åpner for. Likeledes må fiskeriministeren arbeide aktivt, ikke minst innad i egen regjering, for at bedre WTO-regler for handel med fiskeprodukter gis høyeste handelspolitiske prioritet.

For øvrig bør statsråd Gregussen nå ta initiativ til å la eksisterende oppdrettere få øke volumet i sine produk-

sjonsanlegg. Fiskeriministeren foreslår at de nye konsesjoner som tildeles i år, skal tilfalle områder som har fått få konsesjoner ved tidligere tildelinger. Jeg vil anmode statsråden om også å ta hensyn til eksisterende oppdrettsmiljøer. Tildelingsrunden bør derfor bli så omfattende som råd er. Spørsmålet om vederlag for konsesjoner, som statsråden tar opp, bør Gregussen i dag benytte anledningen til å belyse nærmere. Hva slags ordning er det statsråden tenker seg? Skal lokalmiljøene tappes for inntekter? Høyre vil ikke pålegge oppdrettsnæringen tilleggskostnader som kan bidra til å svekke næringens konkurranseevne.

Norge som verdens stormakt innenfor havbruk har pålagt seg selv en vekstbegrensning gjennom EU-avtalen. I ly av den taper havbruksnæringen i Norge terreng og markedsandeler. En slik kunstig begrensning må vi unngå ved neste EU-avtale. Gjør vi ikke det, vil vi se at norsk havbruksnæring fortsetter å tape terreng relativt sett i årene som kommer. Med våre gode naturgitte forhold burde vi absolutt unngå å måtte bremse slik at andre land tar oss igjen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rita Tveiten (A): Det er tydeleg at det er veldig mykje dei ulike partia er samde om når det gjeld norsk havbrukspolitikk. Det kan vera grunn til å peika på noko av det, ikkje minst dette som går på forskning, som òg Ivar Kristiansen var inne på. Det er viktig at det vert forska meir. Han hevda at næringa sjølv yter monaleg i dag på dette feltet. No har me fått ei forskings- og utviklingsavgift som kan gje eit bidrag, men elles er vel det generelle bildet når det gjeld Noreg og næringslivet sin innsats på forskningssida, at der er det eit stort forbettringspotensial, og det er me nøyde til å få fram.

Representanten Kristiansen var inne på kvar i verda veksten innan havbruk aukar. Det som er ein avgrensande faktor for Noreg – og me kan ha synspunkt på korleis me ville ha hatt det – er kva slags marknadstilgang me har. Det er no ein gong slik at skal ein forhandla om ein ny avtale, er det to partar. Det er all grunn til å vera einig med representanten Kristiansen i at det hadde vore fint om me kunne unngått dei vekstavgrensingane som ligg i den lakseavtalen som me har i dag, men det er det faktisk ikkje berre opp til oss å avgjera.

Ettersom representanten Kristiansen har så sterke synspunkt på kva vi kan godta og ikkje godta overfor EU, som trass i alt er vår viktigaste handelspartner, kunne det vore fint om han kunne klårgjera for forsamlinga kva han reknar med vil verta mottiltaket frå EUs side dersom me ikkje lukkast med våre ynske i denne samanhengen. Svaret WTO er etter mitt syn for enkelt, og iallfall passar det ikkje heilt i tid. Me må ha eksport gåande til EU heile tida.

Kva er Kristiansen sitt svar?

Ivar Kristiansen (H): Det er riktig som representanten Tveiten er inne på, at forskning og utvikling på dette området vil være helt avgjørende for å kunne nå de ambi-

sjonene og de mål vi har satt oss på dette området. Vi kan ikke pryde bunnlisten i Europa hva angår forsknings- og utviklingskostnader i andel av bruttonasjonalprodukt. Dette er en situasjon som hittil ser ut til å bære fullstendig galt av gårde. Vi setter oss verbalt ambisjoner på dette området om at vi innen fire år skal nå opp til et OECD-gjennomsnitt, men via budsjettene registrerer jeg bare at vi ikke følger opp ord med handling. Jeg tror også at skal vi nå videre på veien, må vi stimulere oppdrettsnæringen til selv å gå enda noen skritt videre. Norsk fiskerinæring står som et mønster for enhver annen næring i Norge når det gjelder å ta vare på egne interesser. Dette gjelder innenfor både forskning og utvikling, og ikke minst betaler næringen selv en enorm sum i eksportmarkedsføringskostnader. Den er et eksempel til etterfølgelse for enhver annen næring.

Svaret på Europa-spørsmålet er selvfølgelig at Norge burde vært medlem i EU. Jeg ser jo at det med dagens situasjon i Stortinget og i det norske folk, vel er lite som tyder på at vi vil komme inn som medlem med det aller første, men dette utenforskapet må bekymre oss. Med den rollen norsk oppdrettsnæring har, hvor det utenlandske markedet tar imot 95 pst. av produksjonen, og hvor EU som det best betalte marked tar imot den aller vesentligste del av dette, må vi ha en mer aktiv tilnærming til lakseavtalen med EU enn det som synes å komme frem så langt, og da henviser jeg til fiskeriministerens redegjørelse.

Randi Karlstrøm (KrF): Hvis Høyre ønsker at kysten skal unngå skrekkszenarioet som flere her har snakket om, husmannifisering – altså at man mister sine rettigheter – er det litt interessant hva Høyre mener om dette. Jeg oppfatter at Høyre mener at dette med eierskap er viktig. Jeg er enig i at eierskapet er viktig når man driver med næringsutvikling. Hvis lokale eiere er en viktig del av et industrielt mangfold i denne næringen, hvis det er viktig med en lokal forvaltning som kan avveie konflikter mellom ulike interesser, og hvis det er viktig med et lokalt partnerskap når man skal utvikle hele bredden av de mulighetene man har i et lokalsamfunn, hvordan skal man oppnå dette? Er det uvesentlig hvem som er eier? Og hvordan mener Høyre at dette skal gjøres framover? Eller for å være enda mer konkret: Bør vi desentralisere forvaltningen, nærmere brukerne og lokalsamfunnene, og hvordan?

Ivar Kristiansen (H): Det er et interessant tema representanten Karlstrøm tar opp. Hun bruker uttrykk som «skrekkszenarioet», og det preger faktisk altfor mye av denne debatten. Det er altså et slags behov for å fokusere rundt begrepet styring. Jeg synes det er svært urettferdig overfor kystens befolkning og overfor de mange som sitter med investeringsplaner og ønsker å komme i gang med fiskeri og havbruk langs kysten, at de møter et forvaltningsregime i Norge i dag som ikke gir dem muligheten.

Jeg tror det verste skrekkszenarioet vi kan se for oss langs kysten, er hvis utviklingen skal fortsette som den

gjør i dag. Jeg tror at hvis Randi Karlstrøm tar seg bryderiet med å se på befolkningsstatistikk og utvikling langs norskekysten fra eksempelvis 1970 og frem til århundreskiftet, vil hun se at det er stagnasjon som preger utviklingen. Dette ønsker Høyre å gjøre noe med. Dette ønsker Høyre å bidra til på den måten at vi ønsker å slippe til dem som sitter med investeringsplaner, lyst og energi. Og ingen næring er bedre rustet til å ta fatt på å skape ny optimisme og glød langs kysten enn nettopp fiskeri- og havbruksnæringen. Høyre sier selvfølgelig ja til lokalt eierskap, det er det som har brakt næringen opp og frem til det nivået den har i dag, men vi sier også ja til mangfold. Vi har også tro på at godkjente kystsonerplaner er et instrument som bør være godt nok som styringsverktøy for å sikre at de veterinærmessige krav til utviklingen er tilfredsstillende ivaretatt.

Morten Lund (Sp): Ifølge representanten Ivar Kristiansen er utviklingen i havbruksnæringen selve symbolet på de problemer vi har ved at vi ikke ble medlemmer i EU. Men når en leser Havbrukspolitisk redegjørelse og ser på de kurvene som står bakerst over virkningene av de «problemene», synes jeg det er ganske merkelig å komme til en slik konklusjon. Omsetningen og verdiskapingen går rett til himmels. Den årlige veksten de siste årene er større enn det som er lagt inn i de prognosene, som viser at i løpet av 20 år vil havbruksnæringen stå for en langt større verdiskaping enn oljen i dag. Med en god utvikling kan denne næringen overta i det som oljen betyr for norsk økonomi – og det synes altså Høyre er en problematisk og vanskelig utvikling.

Det har ikke vært kapitalmangel i denne næringen, og det har ikke vært slik at markedet har forsvunnet. De problemene vi har på markedet, har oppstått fordi enkelte av dem som snakker ivrigst om frihandel, ikke vil ha frihandel – de er redd for fri konkurranse. På det viset har vi hatt noen problemer.

Jeg tror den viktigste barrieren til hinder for at den positive utviklingen skal kunne fortsette, er at de som bor nede i fjæra, ikke vil stille lokalitetene til disposisjon, at kystkommunene sier at de vil ha mer tilbake enn det de får i dag; de ser arbeidsplassene forsvinne fordi eierne etablerer seg andre steder. Det blir ikke lokalt eierskap ved at en sier fritt fram for dem som vil betale mest. Og det må Høyre være villig til å være med og gjøre noe med hvis vi skal få en positiv utvikling for kysten som gjør at ungdommene vil arbeide i denne næringen, som gjør at kommunene langs kysten får inntekter fra den. Det får de ikke hvis det er de rikeste som overtar.

G u n n a r B r e i m o hadde her overtatt presidentplassen.

Ivar Kristiansen (H): Det er litt merkelig å høre på Senterpartiets argumentasjon i denne debatten. Det er intet parti som klamrer seg mer til høy dollarkurs, høy råoljepris og høy pris på norsk gass som skal eksporteres. Vi andre er nødt til å tenke litt videre enn som så. Det ser ennå ikke ut til at Morten Lund har skjont at det aller

meste av den norske produksjonen går til det utenlandske markedet, og at det er snakk om betingelser for produsenten. Når det er de priser man oppnår i markedet som er avgjørende for å nå de ambisjoner som også representanten Morten Lund har vært med på å beskrive som høyverdige, nemlig at vi skal tidoble omsetningen innenfor denne næringen, må også han være i stand til å forstå at det er betingelsene i det markedet som skal kjøpe norske produkter, som er avgjørende for hvor langt vi skal nå med denne næringen. Og i dag fremstår norskekysten som et galant symbol på prisen vi må betale ved å stå utenfor EU. Norsk oppdrettsnæring har x antall tusen arbeidsplasser utenfor landegrensen, i EU-området, arbeidsplasser som vi mer enn gjerne hadde sett, og som det er behov for for å styrke bosettingen langs norskekysten.

Så til spørsmålet om eierskap. Det er jo et paradoks at det var under Bondevik-regjeringen, med deltakelse av Senterpartiet, man tok høyde for å fase ut Hydro Seafood i det statseide Hydro, som sørget for at dette havnet på utenlandske hender. Jeg hørte ikke så veldig høylytte protester, heller ikke fra representanten Morten Lunds side.

Det er jo videre et paradoks at man fra de samme senterpartiene er med og varmt applauderer for at staten selv via Statkorn skal foreta den største satsing for tiden – utenfor landets grenser.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Rolf Reikvam (SV): Forskningsrådet har i «Veien til visjonen», i en rapport som de har kalt «Det marine eventyret», anslått omsetningsverdiapotensialet i fiskeri- og havbruksnæringen til 150 milliarder kr i et 20-årsperspektiv.

Verdiskapingspotensialet, og om det er de marine næringene vi skal leve av når oljealderen tar slutt, er etter min oppfatning av mindre interesse i den fasen vi er i nå. Tross alt vil vi ha olje- og gassressurser som vil generere inntekter og legge beslag på ressurser i mange tiår fremover. Det vi kan gjøre, og som er den største utfordringen, er å velge å satse på å ha en høyt utdannet befolkning, med spisskompetanse på helt sentrale områder. Det betyr at utdanning og forskning skal skape vårt konkurransefortrinn. Hvis vi satser på en høyt utdannet befolkning, med en omfattende forskningsinnsats, kan vi ikke i Norge være ledende som et lavkostnadland. I stedet for å profilere oss som et lavkostnadland må vi profilere oss som et høykostnadland, for å tiltrekke oss kompetanse innenfor forskning. Vårt konkurransefortrinn skal derfor være et høyt kostnadsnivå.

I innstillingen til forskningsmeldingen var det bred politisk enighet om at marin sektor skal være en av fire tematiske satsingsområder. Vi tror at marin sektor har muligheter i seg til å bli en sentral sektor når det gjelder verdiskaping. En forutsetning er likevel at vi skaper en bærekraftig næring. Og det er grunn til å være bekymret når vi i den rapporten som vi har fått fra Forskningsrådet, ser hvordan de internasjonale miljøer har vurdert vår

forskningsinnsats på dette området. Vi trodde at vi var gode på marin forskning, men disse internasjonale vurderingene viser jo at vi ikke er så gode som vi trodde. Spesielt på grunnforskningsbiten er vi for dårlige, og det bør være et tankekors for oss alle sammen.

Fiskeriministeren var i sin redegjørelse særlig opptatt av markedssiden. Det er viktig at vi har tilgang til de internasjonale markedene, og at det brukes ressurser på å forstå de ulike markedene. I rapporten fra BI om «Et verdiskapende Norge» er det lagt spesielt stor vekt på markedssiden, og jeg oppfatter det slik at fiskeriministeren har hentet mye av sin inspirasjon fra denne rapporten.

Jeg tror at de største utfordringene, om vi skal lykkes med denne næringen, ligger på miljøsidene, og der er de største utfordringene bl.a. førsituasjonen. Vi kan ikke fortsette å ta opp store mengder fisk som skal brukes til fôr – fisk som alternativt kan brukes til menneskeføde. Dette er fisk som inngår i havets kretsløp. Overbeskating kan få følger for fiskeriene, som i alle fall i dag er større enn havbruket når det gjelder verdiskaping.

Vi tror det er her den største forskningsinnsatsen må settes inn, dersom vi skal lykkes. Dersom vi ikke klarer å utnytte råstoffet bedre, og finner nye råstoffkilder, vil dette begrense produksjonen og verdiskapingen. Vi må sette oss klare mål om hva vi skal oppnå og hvilken tids horisont vi har for dette, og da viser jeg til vårt forslag nr. 2, der vi ber om at en plan for hvorledes dagens råstoff kan erstattes med annet råstoff i fôrproduksjonen, forelleges Stortinget.

Det er også helt avgjørende at vi får kystsonerplaner som viser hvilke arealer som er disponible, uten at det oppstår konflikter med andre næringer og friluftsinnteresser. I den forbindelse er det viktig å være opptatt av oppdrettsfrie fjorder for å sikre villaksen. Der viser jeg til en sak som vi får senere.

Jeg tror også det er viktig at vi klarer å beholde havbruksnæringen som en distriktsnæring, der det er lokale interesser som hovedsakelig står som eiere. Der viser jeg også til vårt forslag nr. 1, der vi vil bruke statlig forkjøpsrett for å sikre nettopp dette. Dette er et forslag som forhåpentligvis vil falle i god jord hos Senterpartiet og andre som er opptatt av lokal eierinteresse.

Forskningsrådet har også i sin rapport pekt på at det er en stor utfordring å skaffe kapital til næringen på det statiet. Der er det kapitaltørke, og det er viktig at statlig kapital kan gå inn og avhjelpe den situasjonen. Jeg viser også da til vårt forslag, nr. 3.

Helt til slutt vil jeg ta opp våre forslag. Jeg gjør oppmerksom på at i forslag nr. 5 er det et par feil. Siste setning skal lyde: «Vederlaget bør hovedsakelig tilfalle kommunene der anleggene blir etablert».

Presidenten: Rolf Reikvam har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Havbruk ser ut til å verta eit nytt maritimt eventyr når oljeeventyret ebbar ut, og som kystkvinne ser eg framtida lyst i møte.

Noreg er ein kystnasjon. Når Noreg vert beskrive frå Oslo, vert det veldig ofte feil. Ein av feila er infrastrukturen og faktisk vegutbygginga, ei elles sentral sak i dette huset i dag. Det er noko som er gale når det er så dyrt å frakta fisken sørover, f.eks. kostar det frå Bergen til Stavanger 2 300 kr meir i ferje- og bompengavgifter for å få fisken den vegen han skal. Derfor går vogntoga frå Ålesund, Sogn og Bergen mot kontinentet om Østfold, og dette er ineffektivt. Det er fortare og meir miljøeffektivt å føra fisken kortaste vegen til marknaden, og derfor treng vi kyststamvegen.

SV er generelt negativ til vegutbygging. Ser ikkje SV at med store mengder rein havmat som skal fraktast til Europas bord, treng vi ein kyststamveg som fører fisken kvalitetsmessig godt fram? Det tyder at han faktisk må vera god. Og med den rimelegaste og kortaste vegen vert det miljøeffektivt, og det maritime eventyret vil bli ein suksess.

Rolf Reikvam (SV): Jeg synes det var en drøy påstand å si at vi er negative til veiutbygging. Vi behandler jo en nasjonal samferdselsplan for tiden, og der legger også vi inn ganske mye penger til veiutbygging.

Men jeg tror at en av de viktigste utfordringene er å bygge ut og legge til rette for jernbaneutbygging, slik at vi kan frakte en større del av eksempelvis fisken på jernbane. For jeg er ganske overbevist om at en av de store miljøutfordringene er å finne en mer miljøvennlig måte å transportere fisken ut av Norge på. I den forbindelse er det ikke bare snakk om vei, men det er også snakk om å foredle fisken på en annen måte enn det vi gjør i dag. For slik som vi selger fisken i dag, er det transportkrevende, og det er uheldig miljømessig, og derfor vil innsats rettet inn mot foredling og forskning i retning av å foredle fisken hjemme være med på å redusere transportbehovet til de store markedene. Der tror jeg noen av de store utfordringene ligger, for uansett hvor mange veier vi bygger langs kysten og andre steder, er jeg ganske sikker på at vi blir nødt til å redusere veitransporten av fisk til de store markedene. Vi må finne andre måter å gjøre dette på, og vi må redusere transporten ved at vi foredler en større del av fisken hjemme.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Leif Helge Kongshaug (V): Norge har verdens beste naturgitte forutsetninger for å produsere ren, sunn mat fra havet, produsert på bærekraftig vis. Vi eksporterer sjømat til mer enn 150 land, og ingenting tyder på at vi har nådd toppen. Verdiskapingspotensialet i de marine næringene er sannsynligvis på flere hundre milliarder kroner.

Havbruket er ikke skapt av den norske stat. Det er et mangfold av store og små private eiere som har utviklet næringen til det den er i dag.

Sentrumsregjeringen tok mange viktige initiativ for å utvikle havbruket. Havbruk ble blinket ut som et av Norges fire prioriterte forskningsområder. Vi startet oppryddingen i havbrukets skjemavelde, som har vært verre enn i noen annen del av næringslivet. Statsråden bekreftet i

sin redegjørelse at han følger opp disse initiativene. Det er Venstre glad for. Venstre mener også at næringen må gis skattemessig incitament til å satse på forskning.

Jeg tror det er helt avgjørende at en strategi for de marine næringene omfatter hele verdiskapingskjeden, at den så å si går fra merd til kuvert, for å omskrive et slagord fra landbruket, «fra jord til bord». Statsrådens redegjørelse oppfylte bare delvis det kravet. Videreforedling og produktutvikling er viktige stikkord.

Et kritisk område statsråden lite berørte, er transport. For en næring som selger ferske produkter med begrenset holdbarhet, er rask og sikker transport helt avgjørende. Det må tas et krafttak for å gjøre veitransporten enklere, bl.a. ved å fjerne de viktigste flaskehalsene på stamveinettet og målrettet redusere de store ferjetegiftenes som fordyrer kystens næringsliv. Venstre vil ha en halvering av næringslivets ferjetakster og tok det første steget i den retning i budsjettforliket i høst.

Imidlertid tror jeg vi må innse at det ikke er mulig eller ønskelig å dekke den enorme veksten vi forventer i fiskeeksporten, med veitransport. Vi må finne nye løsninger, og da blinker sjøtransport seg naturlig ut. Venstre vil ta initiativ til et omfattende forsknings- og utviklingsprogram for kostnadseffektiv og miljøvennlig sjøtransport av norske fiskeprodukter, i samarbeid med oppdrettsnæringen og verftsindustrien. Ny teknologi for skip drevet av gass bør være et spesielt satsingsområde, sammen med utbygging av gode fiskerihavner.

Tilgangen på proteinrikt fôr til oppdrettsfisk kan bli et annet kritisk område for havbrukets videre vekst. Fôr produsert av naturgass har et stort potensial, samtidig som forskningsmiljøet er kommet langt i å utvikle nye planteslag som kan brukes som protein til fiskefôr. Dette er etter mitt syn særdeles interessant og kan åpne for et spennende samspill mellom landbruket og fiskerinæringen. Venstre forventer at Regjeringen følger opp disse og andre muligheter, i et samarbeid med næringen og aktuelle forskningsmiljøer.

Et godt havmiljø er en grunnleggende forutsetning for vekst i havbruksnæringen. Næringen selv har gjort fantastiske miljøframskritt, selv om viktige miljøutfordringer som rømning og utslipp av kobber fortsatt gjenstår. Likevel er det faktisk de ytre truslene som er klart mest alvorlig. Venstre forventer av hensyn til hele Kyst-Norge at Regjeringen gjør sitt ytterste for å hindre at det åpnes for transport av radioaktivt avfall langs norskekysten, og for å stoppe de radioaktive utslippene fra det britiske gjenvinningsanlegget Sellafield. Ikke bare er disse miljøtruslene alvorlige i seg selv, de kan også skade Norges renommé som eksportør av ren mat.

Venstre er glad for at Arbeiderpartiets forslag om et auksjonsprinsipp for oppdrettskonsesjoner ble kontant tilbakevist av Stortinget. Kombinasjonen av et auksjonsprinsipp som favoriserer de store, kapitalsterke aktørene og massiv statlig drahjelp til Statkorn Holding, ville ha vært det verst tenkelige scenarioet for strukturen i oppdrettsnæringen.

Det betyr også mye for rekrutteringen at Venstre og sentrum har fått gjennomslag for at skoler som driver

med havbruksutdanning, kan få tildelt egne konsesjoner. Det kan gi et helt nødvendig løft for rekrutteringen til de maritime næringer og er et politisk signal om viktigheten av å ha attraktive utdanningstilbud innenfor fiskeri og havbruk. Jeg går ut fra at fiskeriministeren nå sørger for at vederlagsordningen tar spesielle hensyn til skoler, som ikke skal utnytte sine konsesjoner kommersielt.

Avslutningsvis mener Venstre at det er viktig at lokalsamfunn langs hele kysten som legger til rette for havbruk som framtidsnæring, får ta del i de verdiene som skapes. Jeg kan ikke nå komme nærmere inn på det av hensyn til tiden, men Venstre er for at det kan bli en avgift som kommer de lokale kommunene til gode gjennom eget tiltak og tilrettelegging for havbruksnæringen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mimmi Bæivi (A): Venstre understreket i sitt innlegg hvor stort potensial denne næringen har, sett i et verdiskapingsaspekt. Ingenting tyder på at vi har nådd toppen, sa bl.a. representanten. Men disse ressursene har vi et helt klart behov for å få solgt. Det kunne være interessant å spørre representanten om hvordan han og Venstre ser på muligheten til å sikre norsk eksport av sjømat i forbindelse med de kommende forhandlingene i WTO. Er Venstre f.eks. villig til å ofre noe av importvernet når det gjelder landbruket, i bytte mot bedre markedsadgang til EU for sjømat?

Leif Helge Kongshaug (V): Som flere talere har vært inne på i dag, er havbruksnæringen et eksempel på at en næring som produserer ren og sunn mat, og produserer varer som folk vil ha, er det marked for. Vi husker EU-debatten, og debatten om adgang til markedet, da den raste som verst. Fiskerinæringen og laksenæringen ble da spådd nord og ned fordi vi ikke fikk den markedsadgangen som et medlemskap av EU ville ha ført til. Nå viser det seg at denne næringen har vokst betydelig, eventyrlig, rettere sagt, og framtidsforventningene er fortsatt store. Den har faktisk utviklet seg til en av bærebjelkene i vårt framtidige næringsliv og verdiskapingspotensial. Jeg synes det blir for snevert å prøve å si at hvis vi ikke har medlemskap i EU, så vil vi heller ikke få solgt våre produkter.

Det er klart at EU er et viktig marked, men har vi gode varer, sunn mat, produsert etter gode prinsipper, vil det her være et marked. Og det ser vi i de ulike situasjoner som er oppstått i Europa nå. Vi kommer til et punkt der folk er villig til å betale for mat som er sunn og trygg. Det må norsk fiskerinæring fortsatt satse på, det er der potensialet vårt ligger. Jeg tror ikke det er nødvendig å lette på norsk importvern når det gjelder landbruksvarer for å få solgt nettopp våre fiskeprodukter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Statsråd Otto Gregussen: Norge har et stort potensial for verdiskaping i havbruksnæringen. Bare deler av de marine mulighetene er utnyttet. Rapporter fra vitenska-

pelige institusjoner viser at fiskeri- og havbruksnæringen har et stort potensial for vekst, ikke bare innenfor områder som oppdrett av laks og ørret, men også marin fisk, skaldyr, bioteknologi og utnyttelse av biprodukter.

Debatten om havbrukspolitisk redegjørelse har vist at det er enighet om det marine verdiskapingspotensialet, og at det er enighet om hovedtrekkene i havbrukspolitikken.

For å kunne realisere verdiskapingspotensialet er det viktig med en god forvaltning, et godt samarbeid mellom aktørene, en felles målforståelse og helhetlig koordinert bruk av virkemidler. Havbrukspolitisk redegjørelse er en helhetlig gjennomgang av Regjeringens havbrukspolitikk.

Etterspørsel etter norsk sjømat og adgang til markedene er grunnleggende forutsetninger for at vi skal kunne øke verdiskapingen i havbruksnæringen. Framtiden til vår aller viktigste kystnæring er i stor grad avhengig av hvor godt næringens interesser blir ivaretatt i internasjonale handelsavtaler.

Det er bred enighet om at EØS-avtalens løsninger er dårlig egnet til å sikre fiskeri- og havbruksnæringens interesser i forhold til EU. Norske myndigheter har gjennom skiftende regjeringer arbeidet for å få til bedret markedsadgang for norsk sjømat til EU-markedet, uten at vi har lyktes med det.

Arbeidet med frihandelsavtaler gjennom EFTA og Verdens Handelsorganisasjon, WTO, er langsiktige prosesser, og det tar tid før dette arbeidet gir ønskede resultater. Vi vil holde en høy profil i WTO-arbeidet for å bidra til at industrivarer, herunder fisk, blir satt på dagsordenen i de kommende forhandlingene.

Prinsipielt mener jeg at det er rett at tilpasning av produksjonen i forhold til markedsutviklingen bør være de næringsdrivendes ansvar. Det er likevel behov for en aktiv forvaltning av havbruksnæringen. Med de foreliggende markedsforhold, særlig når det gjelder EU-markedet, har det vist seg å være behov for en kontrollert vekst i lakseproduksjonen. Dette er det også relativt bred enighet om i næringen. Slik jeg ser det, er det norske myndigheter som i dag har de nødvendige virkemidler til en effektiv regulering av totalproduksjonen.

Det er stor interesse for den kommende tildelingen av konsesjoner for laks- og ørretoppdrett. Det er naturlig. Men la meg få understreke at framtiden til havbruksnæringen er mye mer. Her tenker jeg spesielt på muligheter i nye marine arter.

Jeg tar sikte på at det i de neste årene jevnlig vil lyses ut nye konsesjoner for oppdrett av laks og ørret. I 2001 vil det bli tildelt et begrenset antall nye konsesjoner.

Jeg mener at det viktigste er at nye konsesjoner i laks- og ørretoppdrett skal bidra til å få i gang ny næringsvirksomhet i områder som i dag ikke er fullt ut utnyttet til havbruksformål. Derfor vil jeg at konsesjonene denne gangen skal tilfalle distrikter med stort potensial, men som har fått få konsesjoner tidligere.

Jeg vil også prioritere mindre aktører som åpenbart har behov for et bedre driftsgrunnlag, og der et bedret driftsgrunnlag ikke kan realiseres uten flere konsesjoner.

Vi arbeider nå med å forberede tildelingen av nye konsesjoner. Forslag om endring i oppdretsloven for å ta

vederlag ved tildeling av konsesjoner for matfiskoppdrett av laks og ørret er på høring. Regjeringen tar sikte på å fremme lovforslag om dette før påske. Jeg regner med at forslag til tildelingsforskrift kan sendes på høring før sommeren. Tildeling av konsesjoner kan skje i løpet av høsten 2001.

Norge er en verdensledende havbruksnasjon. Med våre fortrinn, bl.a. i en unik kystlinje, råvaretilgang og globalt konkurransedyktig konkurranse, vil næringen fortsette å vokse med basis i Norge. Vår utfordring er å gi næringen rammevilkår som gjør at havbrukspotensialet kan utnyttes fullt ut.

Jeg vil i denne sammenheng peke på signalet i redegjørelsen om at vi vil gå over til andre former for å begrense produksjonen. Jeg mener at produksjonen bør reguleres av førkvoter og bæreevnen til den enkelte lokalitet. I utarbeidelsen av et nytt system for produksjonsregulering vil vi også legge vekt på å sikre fiskens naturlige behov og ivareta hensynet til fiskevelferd. Jeg registrerer at forslaget om et nytt, miljøbasert system for produksjonsregulering ser ut til å ha blitt godt mottatt hos næringsutøverne. Dette viser at næringsutøverne vil ta sitt miljøansvar.

Det har vært fremmet forslag om at kommunene bør kunne ta særavgifter fra havbruksnæringen. Før nye særavgifter kan innføres, må vi imidlertid utrede hvilke konsekvenser dette kan få f.eks. for næringens internasjonale konkurransevne.

Samtidig som havbruksnæringen får en stadig økende betydning for kystsamfunnene, ser vi en konsentrasjon av eierinteressene som medfører at eksklusive rettigheter for å drive laks- og ørretoppdrett samles hos færre utøvere. Dette bidrar ikke til det nødvendige mangfoldet i næringen. Jeg vil derfor i nær framtid fastsette generelle regler om eierbegrensning.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Randi Karlstrøm (KrF): I motsetning til Høyre tør jeg snakke om konflikter i denne spennende næringen.

Ministeren var på Finnmark Fiskarlags årsmøte, og han bad der fiskerne om å fokusere mindre på å få øke kvotene og heller rette sin interesse mot oppdrett. Det er jo vel og bra. Men da må de innvilges tid nok til å bygge opp kompetansen sin, og de lokale mulighetene må sikres for de lokale interessentene, så de ikke opplever at i løpet av veldig kort tid eies disse mulighetene av folk som bor 200 mil fra Finnmark. Det kan bære galt av sted når de lokale aktørene ikke gis tid. Og jeg vil gjerne ha en kommentar på dette med å knytte rettighetene til fiskerne opp mot muligheten for en raskere inngang inn i oppdrettsnæringa, fordi de forvalter jo i dag rettigheter som skal inn i oppdrett. Her er det altså en brukskonflikt man kan utnytte positivt.

Jeg er også interessert i en kommentar på det med kystsonplanlegging som et viktig redskap for å drive næringsplanlegging i kommunen, om man kanskje bør få litt fart på arbeidet med å få det på en skikkelig måte inn i plan- og bygningsloven.

Til sist vil jeg også ha en liten kommentar på hvilke andre tiltak ministeren vil ta initiativ til enn det å endre skipsleia med hensyn til transporten av atomavfall som skal foregå langs kysten vår. Det er jo en stor miljøtrussel for oppdrettsnæringa.

Statsråd Otto Gregussen: Jeg vil gjerne få lov til å si at det jeg sa på årsmøtet i Finnmark Fiskarlag, var at når man skal finne ut hva som er potensialet for sysselsetting og verdiskaping og for å skape en fiskeindustri, så er det ikke godt nok, slik som vi ser utviklingen framover, at vi tar utgangspunkt i de ressursene som i dag landes på fangstsiden. Jeg mener bestemt at hele Kyst-Norge, og kanskje spesielt Finnmark, har utmerkede forhold for også å kunne drive med andre arter i oppdrett. Og jeg tror man i Finnmark burde ha satset på å få til oppdrett av torsk for å styrke de lokalsamfunnene som i dag er avhengig av denne ressursen. Jeg tror at det er riktig å gi denne typen utfordringer, og jeg konstaterer med stor glede at interessen for å gå i gang med denne typen oppdrettsvirksomhet er enorm. Og det som er enda mer interessant, er at den største interessen – både når det gjelder torsk, når det gjelder skjell, når det gjelder andre nye arter – finner man blant dem som man beskriver som gründere, blant lokale entreprenører. Og dette blir sikret.

Ellers må jeg bare henvise til fiskeoppdrettsloven § 6, som gir oss anledning til å ta hensyn til lokalt eierskap når man skal tildele rettigheter. Vi må også være oppmerksomme på at dette tross alt er et område som er bestridt fra ESAs side.

Når det gjelder kystsoneplanlegging, så er dette viktig. Det krever at kommunene tenker gjennom hvordan arealet skal brukes, og det krever at kommunene legger til rette for næringsutvikling. Dette er kommunenes ansvar, og flere og flere tar dette ansvaret fordi man ser potensialet.

Når det gjelder hva som skal gjøres på sikkerhetssiden, tror jeg at vi må komme tilbake til dette, for det er ganske omfattende ting som er på gang.

Øystein Hedstrøm (Frp): Statsråden innledet sitt innlegg med å si at vi har et stort potensial i oppdrettsnæringen, og det er vi enige om alle sammen. Men hva er det som holder på å skje? Vokser Norge tilstrekkelig raskt? Vi ser jo i den situasjonen vi er oppe i, at Chile vokser raskere og er i ferd med å passere oss som verdens laksefasjon. Så hva kan vi gjøre bedre? Vi er dyktige på mange områder, men hva kan vi gjøre for å komme enda lenger?

Dette med markedsadgang er svært viktig. Statsråden nevnte EU-markedet, men det er mange andre betydelige markeder som har et potensial for norsk eksport av fiskeprodukter, oppdrettsprodukter. Eksempelvis vil befolkningsveksten i USA de neste ti årene kunne ta unna hele den norske eksporten av laks dersom denne tilveksten konsumerer på linje med dagens forbrukere i USA. 13 pst. av verdens befolkning, dvs. USA, EU og Japan, står for 79 pst. av konsumet av oppdrettet laksefisk. Det burde tilsi at det er store utfordringer, men også betydelige muligheter.

Hvilke virkemidler mener statsråden vi nå bør prioritere for å kunne ta disse alternative markedene i større grad i bruk og kunne konkurrere med Chile i framtiden og fortsatt være verdens ledende laksefasjon?

Statsråd Otto Gregussen: Det er riktig, som representanten Hedstrøm konstaterer, at verdens lakseproduksjon vokser raskt. Det er også riktig at produksjonen vokser raskere i andre land for øyeblikket enn den gjør i Norge.

Vi har et spesielt forhold til to markeder. Det ene markedet er EU, og lakseavtalen er grundig omtalt, så det skal jeg ikke si noe mer om. Men vi har et tilsvarende forhold for enkelte produkter til det amerikanske markedet. Vi kan like at det er slik, eller vi kan la være å like det, men vi er nødt til å tilpasse oss til det, ellers møter vi nye handelsrestriksjoner. Men både Fiskeridepartementet og næringen er veldig klar over de mulighetene som ligger i andre markeder. Vi har egne ordninger hvor vi innkrever en såkalt markedsføringsavgift som brukes av fellesskapet over hele verden, og vi driver markedsfremstøt i alle land som vi anser å ha potensial for videre vekst.

Det er videre slik at når vi fastsetter de årlige førkvotene til laksefasjonen, må vi gjøre et anslag over hva vi tror de forskjellige markedene kan avta, og dimensjonere produksjonen etter det. Da tar vi hensyn både til de begrensningene som vi har på det amerikanske og det europeiske markedet, og de mulighetene som vi har på de andre markedene. Hvis vi ser på hvordan økonomien i næringen har utviklet seg de aller siste årene, vil vi se at vi i hvert fall de to siste årene har vært rimelig vellykkede i vår tilpasning av produksjonen til dette.

Ivar Kristiansen (H): Når fiskeriministerens tar opp spørsmålet om vederlag for nye konsesjoner, vil jeg først av alt spørre: Når vil Stortinget få seg forelagt dette som sak, og er statsråden i dag villig til å si noe om hva slags ordning han tenker seg på dette området?

Så er statsråden inne på at EØS-avtalen tjener som et dårlig instrument i forhold til de ambisjonene man har for den framtidige utvikling. Det er et synspunkt som jeg deler fullt og helt med fiskeriministerens. Det er vel i dette spørsmålet ingen tvil om at statsråden og hele oppdrettsnæringen lever i et slags spenningsforhold mellom landbruk og fiskeri, og hvis Regjeringen ikke gjør noe annet enn å resignere, er jeg redd for at det er norsk oppdrettsnæring som er nødt til å betale den høye pris som følger av det å ha et norsk landbruk som skal være fullstendig skjermet som før. Mitt råd til statsråden er at innad i sin egen regjering bør han ikke resignere i dette spørsmålet, for det er for næringen av den største viktighet både i forhold til den framtidige fornyingen av en eventuell lakseavtale og i forhold til de kommende WTO-forhandlingene å ha en strategi som gjør at man har adgangsvilkår slik at man kan bringe næringen opp og fram. Så mitt råd er: Ikke resigner innad i Regjeringen i disse spørsmål.

Så helt til slutt har jeg et synspunkt som går på den reguleringsformen som statsråden tenker seg, hvor det altså blir innført et nytt system for produksjonsregulering basert på konsesjoner, førkvoter og den enkelte lokalitets

bæreevne. Jeg har en følelse av at dette vil bli svært komplisert både for myndighetene og ikke minst for oppdretterne. Det vil bli et uoversiktlig system, det vil bli et dyrt system, og man bør ikke først og fremst bruke all sin kapasitet i forvaltningen når det gjelder dette området.

Statsråd Otto Gregussen: Som jeg sa i mitt innlegg, så vil spørsmålet om vederlag og forslag om lovhjemmel til dette bli fremmet for Stortinget før påske.

Når det gjelder spørsmålet om hvilke ordninger man skal iverksette for å få dette til, krever det en betydelig utredning. Det er faktisk slik at jeg i dag ikke har lyst til å gå inn på i detalj hvilke konstruksjoner man må lage for å nå de målsettingene som Stortinget har satt, så det må jeg få lov til å komme tilbake til.

Regjeringen har på ingen måte resignert når det gjelder dette med mulighetene til å forbedre markedsadgangen, men både Bondevik-regjeringen og den sittende regjeringen har tatt opp med EU selv minimale endringer av fiskeridelen av EØS-avtalen. Det må bare konstateres at EU svarer tilbake at man ikke har spesiell interesse av å forbedre dette. Så kan man si at da får man sette inn sterkere virkemidler, men det er altså ikke enkelt å se hvilke muligheter man som EØS-medlem har til dette.

Jeg tror at vi skal ta med oss i vår vurdering av dette at da vi fikk til denne lakseavtalen, som etter min oppfatning egentlig er en bragd, var det altså med én stemmes overvekt i kommisjonen at det var mulig å få dem til å la være å vedta en innføring av straffetoll til Norge på ca. 14 pst.. Hadde de gjort det, ville verden sett vesentlig annerledes ut for laksenæringen enn den er i dag.

Morten Lund (Sp): La meg først få gjenta fra mitt innlegg at jeg mener det vil være klokt av statsråden å følge de prioriteringene som ligger i Statkorn-innstillingen, når det gjelder hvem som skal ha de første konsesjonene.

Så vil jeg over til dette med eierskap. Her trengs nye, skjerpede regler, og de trengs fort. For å slippe å høre svaret på nytt fra Arbeiderpartiet vil jeg aller først si: Jeg mener det ikke fins noe motsetningsforhold mellom det at norske firmaer kjøper seg opp ute og det at vi ønsker lokale og nasjonale eiere. Jeg mener det må være helt greit for andre land å bestemme selv om de vil si velkommen til utenlandsk kapital og kompetanse hvis de trenger det, og sier de nei takk, syns jeg norske firmaer skal respektere det. Og jeg syns utenlandske selskaper og EU skal respektere det hvis vi sier nei takk.

Hydro Seafood-salget var et sjokk – at det skulle kunne skje. Vi er nødt til å gjøre noe, for hvis dette skal gjenta seg og gjenta seg, kan vi risikere at McDonald's og et fåtall andre selskaper kontrollerer kysten vår. Vi er nødt til å se framover, se på hva som kan komme til å skje.

Det norske folk vil ikke at utlendingene skal kontrollere kystsonen vår. Det motsatte må skje. Det skal Regjeringen bry seg om, og det skal Stortinget bry seg om. På det viset kan kysten få en blomstringstid, og jeg mener at vi da må prioritere lokalt eierskap. Da vil ungdom se at her er det trygge arbeidsplasser, og vi vil få en annen re-

kruttering enn det ser ut til å være nå. Kystkommunene vil få sine skatteinntekter, og de vil få arbeidsplasser å tilby ungdommen sin. Men det haster.

Og spørsmålet er: Vil statsråden nå sørge for at vi fort får et bedre redskap for å regulere eierskapet, eller er det viktig å vente til den nye havbruksloven kommer om lang, lang tid?

Statsråd Otto Gregussen: Spørsmålet om begrensning av eierskapet har vært på høring. De forslagene som har vært på høring, har hatt en øvre grense på 10 pst., med mulighet til å gå opp til både 15 pst. og 20 pst. i spesielle tilfeller der det er innlysende at lokalsamfunnene er tjent med at man passerer denne grensen. Videre har forslagene gått på at man på regionalt nivå ikke bør ha majoritet – altså at ingen bør eie mer enn 50 pst. Noe av dette er litt omstridt, og det får vi se på. Men det er snakk om meget kort tid før jeg kommer tilbake med hvordan dette bør gjøres.

Når man skal se på mulighetene som ligger i tildeling av nye konsesjoner, vil jeg gjerne at man skal ha et litt langsiktig perspektiv. Jeg tror ikke at det er så enkelt, som representanten Lund sa i sitt hovedinnlegg, at man nå kan beslutte at alle de som har én konsesjon, skal få tre. Det er 78 énkonsesjonærer, og det er ikke mulig å dele ut 156 nye konsesjoner. Da kommer markedsreguleringen av laksenæringen til å bryte sammen, og det går jeg ut fra at ingen ønsker.

Man kan gjerne ønske å ha den fulle frihet til å bestemme hvem som skal være eiere i næringen. Jeg tror nok at vi er nødt til å legge til grunn at man ikke har den fulle frihet. Vi skal også legge til grunn at vi har hatt utenlandsk eierskap i norsk fiskerinæring gjennom mange år. Hvem husker ikke Nestlé, som har vært en god og trofast eier i mange år, og det har vært i vår interesse. Jeg tror fullt og bestemt at Norge som oppdrettsnasjon kommer til å bli en internasjonal aktør, fordi vi er veldig gode på akvakultur. Næringen kommer til å vokse internasjonalt, med utgangspunkt i Norge, fordi vi er gode nok til å få det til.

Leif Helge Kongshaug (V): Statsråden og mange med ham har gjentatt sin framtidstro på havbruksnæringen. Men all utvikling er avhengig av at visse forutsetninger er på plass. En viktig forutsetning også i denne næringen er tilgangen på arbeidskraft og kompetanse.

Kampen om ungdommen hardner til. Havbruk er en distriktsnæring, og skoletilbudet på videregående nivå ligger ofte i de distriktene som har en slik næring. Samtidig har vi en enorm sentralisering og urbanisering for tiden, slik at det er hard kamp om ungdommen, og videregående skoler sliter med å få rekruttering nettopp til disse linjene, til tross for de store utsiktene som næringen har i framtiden. Derfor gjentar jeg at jeg er svært glad for at det åpnes for at skoler kan få oppdrettskonsesjoner for å gi et godt tilbud i undervisningssammenheng. Men det haster med å få dette på plass, og spørsmålet mitt er: Hvor langt har statsråden kommet i sin tenkning og sine forberedelser, med tanke på konsesjoner til skoler og

konsesjoner i forbindelse med undervisning? Et nytt skoleår starter til høsten, og med tanke på det er det viktig at det kommer signaler om at planleggingen kan starte.

Det andre området som det er viktig å gi signaler til, er arealplanleggingen i kommunene. Det vil alltid være en konflikt mellom ulike interesser når en skal benytte kystsonen, deriblant næringsinteresser og friluftsinnteresser. Jeg har fått signaler som jeg vil meddele videre, fra kommuner som spør om det har noen hensikt å planlegge for næringsaktivitet, og som sier at det er viktigere for dem å ta hensyn til friluftsinnteresser for å få folk til å bo der for å få skatteinntekter. Det er viktig at det blir gitt incentiv til og signaler om at det er viktig å planlegge for næringsutvikling. Kan jeg få noen kommentarer fra statsråden på det?

Statsråd Otto Gregussen: Jeg er glad for at representanten Kongshaug pekte på den store utfordringen vi har med å sikre arbeidskraft til næringen. Jeg tror det viktigste vi kan gjøre for å sikre oss dette, er at vi er i stand til å anskueliggjøre næringens potensial til de kommende generasjoner. Jeg tror vi går inn i en tøff framtid, der tilgangen på arbeidskraft i Norge er relativt beskjeden, og der tilbudet på attraktive arbeidsplasser er relativt stort. Der har vi en kjempemessig utfordring.

Men vi er også nødt til å se på andre virkemidler. Skal vi kunne ta ut potensialet som går på videre bearbeiding, må vi også bruke teknologi for å realisere dette. Derfor har vi på inneværende års statsbudsjett spesielt stimulert SINTEF og Norconserv til å ta tak i disse utfordringene og bidra til at vi kommer oss videre.

Når det gjelder konsesjoner til skoler, går jeg ut fra at det man hele tiden snakker om, er undervisningskonsesjoner, demonstrasjonsformål, i liten skala. Dette jobber vi med, men det har for så vidt ikke noe å gjøre med eventuelle nytildelinger av kommersielle konsesjoner. Dette er vi i stand til å få til, uansett.

Så til arealplanlegging. Jeg tror, som jeg har sagt mange ganger, at hvis ikke kommunene tar sitt ansvar og legger til rette for næringsutvikling, så har man på en måte gjort et valg da også og sagt at man vil bruke områdene sine til noe annet. Så må det være vår og næringsaktørens jobb å få kommunene til å se potensialet som ligger i havbruksnæringen. Hvis man vil bruke arealene til friluftsliv, så er det for så vidt greit, men man kan ikke forvente at man får tillatelse og tilrettelegging fra det offentlig hvis man prioriterer på en annen måte.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Arvid Falch (TF): Jeg var dessverre ikke til stede da statsråden hadde redegjørelse om denne saken, men jeg har gått igjennom den havbrukspolitiske redegjørelsen som foreligger. Redegjørelsen er svært lite konkret etter min mening. Ting som er kontroversielle, og som har særlig betydning, er det egentlig ikke sagt noe vesentlig om, bortsett fra at man arbeider med sakene og skal komme tilbake med løsninger siden. Dette gjelder særlig

innen miljø, det gjelder areal, produksjonsvekst og produksjonsregulering.

For å regulere produksjonen av laks ble det i 1996 innført førkvoter. Dette virkemidlet er jeg enig i – det er kanskje det eneste virkemidlet som er effektivt i denne sammenheng. Nå er imidlertid førkvotene blitt økt for hvert år, uten at volumet i merdene har økt tilsvarende. Dette kan umulig fortsette i det uendelige, så det må det gjøres noe med, for resultatet av å putte mer fisk i disse merdene vil bare bli stress, med sykdommer til følge.

Skal en f.eks. øke førkvotene med 10 pst. for hvert år, må derfor volumet økes tilsvarende, eller det må stilles fritt for oppdretterne. Det eneste riktige ville antakelig være å stille det fritt, men forutsetningen måtte da være at førkvotene ble opprettholdt. Nå skal det imidlertid åpnes for nye konsesjoner, det har jo fiskeriministeren sagt, og spørsmålet er da om det er lokaliteter nok i de enkelte kommuner til at alle skal få sine ønsker innfridd.

Et forhold som er lite påaktet, er at når førkvotene økes med 10 pst. årlig, og vi har ca. 850 konsesjoner i dette landet, tilsvarer det en økning på 85 nye konsesjoner. Dette har man ikke lagt noe særlig vekt på, men det er jo realiteten. Når førkvotene økes, økes konsesjonene tilsvarende. Dermed blir man automatisk tildelt 85 nye konsesjoner for året. Vi vet at det er børsnoterte selskaper som har opptil 100 konsesjoner. Det vil si at de vil få en økning på ti konsesjoner for året. Det er jo betenkelig.

Det er også underlig at det er kommunene som skal legge til rette for disse nye konsesjonene, mens profitten skal tilfalle staten. Det er det samme som at hvis jeg eier et hus og har ansvaret for det, skal staten stikke av med husleien. Det er ganske likt. Dette er en særdeles dårlig moral overfor kommunene.

Det er også særlig betenkelig at denne fiskeallmenningen blir lagt åpen for store kapitalinteresser. Fiskeridepartementet burde finne en løsning slik at det kunne bli en viss fordeling av denne kaka.

Vi er også vitne til at laksekonsesjoner omsettes for 40-50 mill. kr. Det er jo helt vilt. Jeg etterlyser fortsatt moralen i dette. Mener fiskeristatsråden at dette er god sosialistisk politikk? Og hva har egentlig fiskeristatsråden tenkt å gjøre med det forholdet?

Mimmi Bæivi (A): Den lange kystlinjen vår og rikdommen i havet utenfor har til alle tider vært viktig, men de siste årene har vi også sett at det finnes store muligheter for videre verdiskaping. Havet har uante muligheter. Eksemplet kråkeboller er bare ett av mange. De merkelige og fæle, runde skapningene med skarpe pigger som kryper rundt i strandsonen, går det virkelig an å føre opp til å bli til snaddermat for bevisste japanere. De har spist tusenvis av tonn av dette. I tillegg har vi et mylder av skjell vi kan bruke til mat for mennesker. Så kommer oppdrett av en mengde andre marine arter i tillegg. Derfor er også understrekingen fra fiskeriministerens side om at et rent havmiljø og god helsetilstand som skal gi oss trygg og sunn mat, så viktig. Norges merkevare for havets ressurser må bli at dette er den rene og beste maten i verden.

Dette havet av muligheter vil bli et viktig distriktpolitisk virkemiddel som vil være med på å lage et mangfold av arbeidsplasser og opprettholde bosettingen langs kysten. Vi har alle de naturgitte fordelene som skal til. Nå er det om å gjøre at vi tar det i bruk på rett måte. En god kystsonoplanlegging vil her legge et godt grunnlag for kystbefolkningens jobbskaping. Vi har behov for kunnskap både om hvilke arealer og miljøer som vil påvirke utviklingen.

Jeg vil her tilføye at det selvsagt er viktig at en slik planlegging må tilrettelegge også for alle andre brukere av kystsonen, f.eks. kyst- og fritidsfiskere. Tilgang til og kunnskap om markedene og evne til å tilfredsstille de krav som stilles med hensyn til pris, kvalitet, stabilitet og kontinuitet i leveransene, er også avgjørende for om næringen og næringsutøverne klarer å utnytte denne muligheten. Mye av dette grunnlaget er allerede til stede. I tillegg har kystbefolkningen kunnskaper, lang praktisk erfaring og tradisjon for å utnytte og tilpasse seg de muligheter som ligger i vårt ressursgrunnlag.

Ministeren har tatt dette på alvor i sin havbrukspolitiske redegjørelse. Her legges det fra det offentliges side rammebetingelser som gjør at næringen vil kunne lykkes.

I den delen av landet jeg kommer fra, har fiskerier næringen stor betydning og sysselsettingsmessig er den størst. Men dette har ikke vært nok til å trygge bosetting eller å få til attraktive arbeidsplasser både for kvinner og menn.

Ett av Finnmarks fortrinn er vår nærhet til verdens mest produktive fiskeriområder, men også en utnyttet og ren kyst med betydelige utviklingsmuligheter innenfor havbruk ligger der. I tillegg har vi ikke algeplager på samme måte som andre deler av landet. En ny vekst i denne næringen vil kunne styrke etablerte miljøer og skape nye arbeidsplasser også i små kystsamfunn.

Jeg tror det for Nord-Norges vedkommende er behov for å utvikle helhetlige verdiskapingsmiljøer. Ikke minst er det viktig at utvikling av ny teknologi og ny forskning kommer til områder som tidligere ikke har vært interessante. Derfor er det også viktig for Finnmarks del at framdriften i Villaksutvalgets innstilling ikke blir et hinder for tildeling av oppdrettskonsesjoner til dette fylket.

Skal denne nye utviklingen innenfor havbruk, som vi alle snakker så varmt om, bli en realitet – med mennesker som bor og lever også i mindre kystsamfunn – er det et viktig element som må være til stede: Det må være utviklings- og karrieremuligheter for begge kjønn i denne næringen, noe som ikke er til stede i dag. Nei, andelen kvinner som ser en framtid her, er synkende. Det må vi som politikere kunne gjøre noe med. Vi har helt klart behov for kvinner i alle deler av næringen. Kvinner er en ressurs, og kvinners mangfold i både erfaring og utdanning er det behov for, også i den delen av vårt næringsmiljø. Vi vet at et mangfold av kompetanse er viktig for å bli konkurransedyktige. Her har vi kvinner noe å bidra med. Vår utfordring er å få kvinner inn i stillinger i næringen som de ikke har tradisjon for. Det må motiveres og legges til rette for at bedriftene og bransjeorganisasjonene vil gi kvinner utdanning bl.a. på arbeidsplassen.

Målet må være en spennende næring hvor også kvinner synes det er attraktivt å være. Verdiskapingsprogrammet for havbruk må inneholde et kvinneperspektiv.

Forskning har vist oss at å spise sjømat gir en god helsemessig gevinst, at det er en sammenheng mellom marint fett og god helse. Ja, til og med hjernen vår har godt av det. Derfor vil jeg avslutte med å si: Spis sjømat og fisk, så blir du ikke bare frisk, men også klokere i tillegg!

Einar Johansen (A): Fiskeriministerens redegjørelse viser helt klart at havbruksnæringen har et stort potensial. Potensialet er størst lengst nord i landet. Det er der vi har de største ledige arealer.

Å satse sterkere på oppdrett i nord vil være en god distriktpolitikk, og i tillegg en billig distriktpolitikk. Distriktene har over lengre tid hatt nedgang i folketallet, men oppdrett kan være med på å gi distriktene en ny giv, slik vi har sett det har skjedd i enkelte andre områder.

I enkelte områder må infrastrukturen bli bedre for å kunne dra nytte av oppdrettsmulighetene. Det er viktig at produsentene når fram med sine produkter i rett tid, og da må vegnettet være i orden. Vegene må tåle den tungtrafikken som følger av oppdrettsnæringen, og det må også brøytes utover dagens brøytetider. I tillegg er det områder som må få status som helårsveg, slik at det blir fremkommelig på alle måter.

Det er betryggende at ministeren i redegjørelsen sier at havbruksforvaltningen skal styrkes. Da er det viktig at vi har en forvaltning som ikke blir et hinder i utviklingen av næringen, men heller en pådriver og støttespiller.

Ministeren sier at det skal tas et vederlag for nye konsesjoner for produksjon av laks og ørret. Jeg er enig i det, men for å få til like konkurransevilkår bør det vurderes å ta et vederlag også for etablerte konsesjoner. Jeg ser ikke noen fornuftige grunner for at de vel etablerte ikke skal kunne betale for bruken av arealene, mens de som får nye tildelinger, må betale. På et eller annet vis må man få til en utjevning på det området, slik at det ikke blir konkurransevridende.

Et problem som kan være til hinder for en god utvikling av næringen, vil være mangelen på smolt, og ikke minst mangel på smolt av god kvalitet. Derfor må det satse ekstra mye på å få flere smoltanlegg i gang. Finnmark har f.eks. bare tre smoltanlegg, så det er særlig i Finnmark mangelen på god smolt merkes best. Det er ofte slik at er en langt unna smoltanleggene, får en kanskje andre og tredje sortering, og det blir ikke nødvendigvis det beste resultatet av det – det har en mange eksempler på. Likeledes må det legges opp til å få fram smolt fra lokale bestander. Det er de lokale bestandene som har de beste mulighetene for å gi et godt resultat. Å starte med oppdrett vet vi krever store investeringer. Likedan er det for smoltproduksjon. 30–40 mill. kr koster det å få i gang en rimelig stor smoltproduksjon. Derfor må også både SND og det vanlige bankvesenet være villig til å delta i finansieringen, særlig gjelder det finansiering for dem som er nye etablerere i en spennende og fremtidsrettet næring.

Når man så snakker om finansiering, har jeg lagt merke til i debatten at det er kommet fram at noen er litt

skeptisk til det man kaller fremmed kapital. For Finnmarks vedkommende vet jeg i hvert fall helt konkret to steder som er helt avhengig av den fremmede kapitalen som har gått inn på oppdrettssiden. Der er man veldig fornøyd med de aktørene som er på banen. Det gjelder Bugøyenes og Skjånes. Begge de to stedene tror jeg hadde sett helt annerledes ut hvis det ikke var for at man hadde fått inn seriøse aktører med fremmed kapital og tro på at det går an å gjøre noe ute i distriktene. De eksemplene tror jeg man skal ta med seg videre fremover når man skal bygge opp oppdrettsnæringen, i særdeleshet i de nordlige områdene.

Synnøve Konglevoll (A): Da tidligere fiskeriminister Jan Henry T. Olsen på begynnelsen av 1990-tallet spådde at fiskerinæringa ville eksportere for 30 milliarder kr i løpet av 10-15 år, var det få som trodde på det. Men i dag er det en realitet. Og akkurat denne dagen, mens vi har diskutert her i salen, har de første tallene for 2001 kommet fra Eksportutvalget for fisk. Tallene viser at aldri har noe år startet så bra som 2001. Dersom økningen fortsetter på denne måten, vil det kanskje bare ta to år å nå neste mål, en eksportverdi på 40 milliarder kr.

Det har skjedd noe i norsk fiskerinæring i løpet av de siste årene. Ikke bare viser statistikken gode tall, men optimismen og stoltheten har kommet tilbake i næringa. Nå sier alle at det er fiskerinæringa vi skal leve av i framtida – det er fiskerinæringa som *er* framtida.

Den såkalte SINTEF-rapporten har skissert en mulighet, og jeg mener denne muligheten må gjøres til en visjon for Norge. Skal vi greie å nå en slik visjon, er vi ikke bare avhengig av råstoff, vi må også sørge for tilgang på minst tre typer kapital: Den menneskelige kapital, kunnskapskapital og risikovillig kapital.

Til det første: En helt sentral utfordring framover er å sørge for at det ikke blir den menneskelige kapitalen som setter begrensninger for utviklinga. Mange plasser er det mangel på arbeidskraft i fiskerinæringa, og f.eks. i Finnmark er det et sterkt ønske om økt tilgang på arbeidskraft fra Russland.

Til det andre: Vi må øke kunnskapen i næringa. Derfor må vi satse både på utdanning og på forskning. Da Stortinget behandlet forskningsmeldinga, var det bred enighet om at vi må trappe opp satsinga på forskning generelt, og marin forskning må være et satsingsområde spesielt. Dette har allerede gitt resultater. Av de 90 mill. kr som var avkastninga til Forskningsfondet i 2000, ble om lag en tredjedel bevilget til marin forskning.

Bevilgningene på statsbudsjettet har økt. Arbeiderpartiregjeringa foreslo i statsbudsjettet for i år et nyskapingprogram for kommersiell utnyttning av marine ressurser. Og ikke minst er det viktig at Regjeringa har tegnet kontrakt om bygging av nytt forskningsfartøy. Dette er viktige og gode tiltak, men det er ikke nok. Vi er nødt til å øke satsinga kraftig i årene som kommer.

Fiskerinæringa er en distriktsnæring, og en av de viktigste utfordringene framover er å sørge for at framveksten av forskningsbasert industri ikke fører til en sentralisering av verdiskapinga i den marine sektoren. Som stor-

tingsrepresentant har en av mine hjertesaker vært å styrke Nord-Norges forskningsandel. Det forskes i dag for om lag 18 milliarder kr i Norge. I Nord-Norge forskes det for om lag 1 milliard kr. Dersom dette tallet skulle stått i forhold til befolkningsandelen, måtte vi fordoblet det.

Når det nå er bred enighet om å øke bevilgninga til marin forskning, er det viktig at vi også har et regionalpolitisk perspektiv på denne satsinga. Norges fiskerihøgskole er i dag ledende innenfor oppdrett av torsk, kveite og flekksteinbit. Erfaringa fra Norges fiskerihøgskole er at de har lykkes best når de har samarbeidet med næringslivet. Samtidig – og det er mitt tredje poeng – er det mangel på risikovillig kapital, og det er mangel på aktører som kan koble forskningsmiljøene med en slik risikovillig kapital. En måte som er lansert for å møte denne utfordringa på, er gjennom etablering av såkalte strategiske selskap, altså selskap som både har kunnskap om næringa og kapital. Og for å redusere risikoen til private investorer og få flere private på banen bør også staten gå inn med risikoavlastning.

I forbindelse med behandlings av statsbudsjettet for 2001 ble Arbeiderpartiet og sentrum enige om at Regjeringa skulle komme tilbake til Stortinget med en sak om på hvilken måte staten kan styrke tilgangen til risikokapital og egenkapital i dette nyskapinge, forskningsbaserte næringslivet. Og i merknaden til næringskomiteen blir biomarin sektor framhevet. Jeg mener dette er en kjempeviktig sak å engasjere seg i, også for fiskeriministeren.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil til 3 minutter.

Bent Høie (H): Rogaland og Skagerrak er i forslaget til forskrift om eierbegrensninger foreslått som én felles region. Begrunnelsen som fiskeriministeren gir i svar på skriftlig spørsmål, er at denne regionen til sammen bare har 68 tillatelser. Jeg er hjertens enig med fiskeriministeren i at dette er for få, men det har jo fiskeriministeren en ypperlig anledning til å gjøre noe med i den kommende runden med tildelinger av konsesjoner. Det som likevel bekymrer, er at en slik sammenslåing av regionene kan få negative konsekvenser for de selskapene som allerede er sterkt inne i området.

Det andre er at man – spesielt fra Rogalands side – også er bekymret for at en del av de begrensningene som er på Skagerrak-området, også da vil bli gjeldende for Rogaland. Man har rett og slett vanskeligheter med å finne en god begrunnelse for at disse to områdene, der miljøene ligger så pass langt fra hverandre, er foreslått slått sammen, hvis man da ikke har tanker om at disse regionene også skal brukes til andre ting enn å pålegge eierbegrensninger. Så jeg kunne godt tenkt meg at fiskeriministeren, hvis han skal ha ordet senere, kommer inn på disse forholdene. Jeg har registrert at en del av de som har kommet med høringsuttalelser i forbindelse med forskriften, også er skeptiske.

Så kommer man inn i en runde med konsesjonstildelinger. Og i den runden er det etter min oppfatning ve-

sentlig at Rogaland får en betydelig andel av de konsesjonene som da skal deles ut. Fylket har gjennom de siste rundene kommet dårlig ut, og det har blitt en betydelig skjevfordeling. Samtidig har fylket store muligheter. Man har et sterkt faglig miljø, alt fra forskningen som foregår på Norconserv, til at man også har det fremste miljøet i forhold til både utstyr og fôrproduksjon. Man har en rekke øykommuner som er helt avhengige av denne virksomheten, det er investert betydelige beløp i anlegg for mottak og ikke minst er det også her mye av pionerarbeidet nå foregår på de nye oppdrettsområdene, bl.a. i forhold til skjell. Dessuten har området et stort fortrinn gjennom at det er nært det største markedet, og faktisk er det slik at produksjonen som foregår i Rogaland, når markedet én dag før det som er tilfellet for resten av landet. Og det i seg selv bør være en grunn til at man øker produksjonen i dette området.

Inger Stolt-Nielsen (H): Havbruk er det store satsingsområde for den fremtidige verdiskapning i Norge, men potensialet avhenger av hvilke rammevilkår Stortinget gir næringen, og hvilke handelsavtaler Regjeringen lykkes med å fremforhandle.

Statsrådets redegjørelse inneholder viktige momenter som Stortinget må ta stilling til, men mangler utdyping av andre momenter av stor betydning for lønnsomhet og mangfoldig videreutvikling av helhetlige marine kompetansemiljøer.

Arbeiderpartiet har forenkling av administrasjonen som en av sine hovedsaker. Likevel varsler statsråden nye områder for fremtidig kontroll, regulering og rapportering for havbruk – ren byråkratmat – som dessuten kan virke hemmende for forskning og utvikling knyttet til havbruk.

Norsk havbruk er vokst frem uten særlig detaljregulering og har utviklet seg til å bli verdensledende. Norsk sjømat har et godt renommé på markedet, og næringsaktørene selv er i større grad enn noen andre opptatt av at varen de leverer, skal holde alle kvalitetsmål. De er selv interessert i at næringen skal drives miljøforsvarlig i videste forstand. Dette er forhold som markedet i stigende grad vil være opptatt av. Det er derfor unødvendig å etablere byråkratiske regelverk til å ivareta disse forhold. Næringens ansvarlighet og selvjustis har vist gode resultater så langt. I den grad det skal utarbeides nye regelverk, må det være fordi næringen selv ser behov for det. Norsk næringsliv er i utgangspunktet overbelastet med kontroll- og rapporteringsskjema. Det holder.

For kystens folk har havet alltid vært inntektskilde og livsgrunnlag. Slik skal det også være i fremtiden, men da må det legges til rette for at man i tilknytning til havbruk utvikler helhetlige marine kompetansemiljøer i de områder der havbruk drives, altså lokalt. Da er lokalt eierskap viktig og bør være en betingelse for at konsesjon gis. Avkastningspotensialet er likevel stort nok til at lokale eiere kan tiltrekke seg eksternt kapital og eksterne medeiere innenfor de forholdsrammer mellom lokalt og eksternt eierskap som Stortinget må fastsette.

I den grad det skal kreves konsesjon, må retten til å gi konsesjon flyttes fra departementet til regionalt nivå og

baseres på de kystzoneplaner som er utarbeidet og godkjent av departementet. Ved å gi konsesjoner i forhold til lokal eller regional forankring unngår man problemer med konsesjoner som gis gratis og selges ut med skyhøy gevinst til eksterne oppkjøpere som ikke i samme grad som lokale eiere er interessert i å videreutvikle lokalsamfunnene. Det må legges til rette for at havbruk kan gi ringvirkninger i form av tilknytning til og muligheter for nyskaping av det lokale næringsliv.

Ulike former for konsesjonsavgift har vært drøftet. Det bør avvises. I stedet må inntektene fra lokalt næringsliv tilfalle lokalsamfunnene der næringene drives. Dersom næringslivet i hele landet skal utvikle seg til beste for oss alle, må næringskatten tilbakeføres til kommunene. Bare da kan man forvente at lokale entreprenører og politikere får de nødvendige incitamentene til å utvikle det næringspotensialet som finnes lokalt. En utvikling der både bedriftseiere og forvaltere av næringslivets overskudd befinner seg langt fra produksjonsbedriftene, er uheldig i forhold til de muligheter havbruk gir for næringsutvikling, liv og bosetning i de deler av landet der verdiene faktisk skapes.

Jan Sahl (KrF): Norge er verdens største eksportør av sjømat. Av redegjørelsen kan vi lese at 95 pst. av produksjonen går til markeder utenfor Norge. I avisen Nordlys den 7. februar kunne vi lese at Tromsø er nest størst på fisk i Norge, og at Ålesund er på en suveren førsteplass. Så plasserer de seg tett i tett, kystkommunene fra Finnmark og nedover til Rogaland.

Det er med andre ord framtiden for kystbefolkningen som debatteres i dag, og skal vi tro prognosemakerne, går havbruksnæringen en lysende framtid i møte dersom de rette tiltak settes i verk.

I Kristelig Folkeparti er vi opptatt av at det vil være avgjørende med et velfungerende samferdselsnett for å frakte norsk sjømat fra produsentene langs kysten og ut til markedene. I så måte er det jo spennende at samferdselskomiteen nettopp i dag skal avgi innstilling om Nasjonal transportplan.

Samferdselspolitikk og næringspolitikk er på mange måter to sider av samme sak. Næringslivet kjøper transport for rundt 45 milliarder kr i året. Det utgjør 8 pst. av næringslivets samlede kostnader og har stor betydning for verdiskapning, lønnsomhet og produktivitet også i havbruksnæringen. Jo lengre avstand til markedene, jo dyrere transportutgifter. Fiskeri- og havbruksnæringen er særlig avhengig av god infrastruktur. Kristelig Folkeparti vil ha økt satsing på havneutbygging og utbygging av det sekundære veinettet langs kysten for nettopp å møte den utvikling som vi forventer innenfor havbruksnæringen. Gjennom samferdselspolitikken legges nødvendige rammebetingelser som bidrar til nye arbeidsplasser i distriktene og utvikling av lokalsamfunn langs vår langstrakte kyst.

I Kristelig Folkeparti er vi opptatt av at næringslivets behov for god infrastruktur trolig har altfor liten vekt i de kost-nyttmodellene som brukes for å prioritere samferdselsprosjekt. Personers innsparte reisetid gis relativt høy

verdi i kost-nytteanalysene, mens tidsverdien for gods er satt lik null. Det teller høyt å sitte alene i privatbilen i kø på E18, mens det teller null å stå fast med en fullstet trailer med laks på Korgenfjellet en vinterdag. Transportkvalitet, tilgjengelighet og forutsigbarhet for næringstransporter prissettes nesten ikke i dagens kost-nytteanalyser.

Derfor ønsker jeg å utfordre fiskeriministeren, som i redegjørelsen nettopp peker på viktigheten av god infrastruktur for havbruksnæringen, til å se på grunnlaget for kost-nytteanalysene og sørge for at næringslivets transport får større vekt. For havbruksnæringen er det et spørsmål om å komme fram i tide med ferskvare. Forsinkelser fører til reduksjon i pris og tap for næringen.

Statsråd Otto Gregussen: Det var to ting i debatten som jeg føler behov for å si noe om. Det ene er dette forholdet til den nye modellen for produksjonsregulering som vi har beskrevet. Jeg vil gjerne få presisere at det som ligger i det nye forslaget, er at man skal få til å ta hensyn til fiskens velferd og trivsel ved at man ikke skal ha et øvre volum å forholde seg til i merdene. Vi ønsker at man skal ha en maksimum tetthet, at man skal ha en produksjon som ikke overstiger det som lokaliteten tåler, og at vi skal ha førkvote. Da vil oppdretteren ha bedre mulighet til å tilpasse driften på sin lokalitet, slik at fisken har det best mulig.

Dette er et langt bedre tiltak enn å flytte på disse grensene for hvor mange kubikk som skal være i hver konsesjon.

Det andre jeg vil si, er at det er viktig å få sagt at det ikke legges opp til en økt byråkratisering av næringen. Det legges tvert imot opp til en forenkling av de kontrollene som må gjennomføres i næringen. Og ikke nok med det, dette skal myndighetene og næringen gjøre sammen.

Så vil jeg gjerne gi to kommentarer til forslag nr. 2 som foreligger. Det er slik at det allerede foregår en betydelig aktivitet i næringen for å nyttiggjøre seg som før og til andre anvendelser biprodukter fra norsk fiskerinæring. Ett prosjekt er RUBIN, som er startet som et myndighetsinitiativ som er overtatt av næringen selv og delvis finansiert over fiskeriavtalen mellom Norges Fiskarlag og staten.

Vi omsetter i dag slike biprodukter for ca. 900 mill. kr, og de som jobber med dette, antar at potensialet er på ca. 5 milliarder kr. Det er også slik at en del av fremgangen når det gjelder nye fømidler, der er man i en prosess, og dette skjer i Forskningsrådet.

På samme måte er det når det gjelder forslaget om penger til risikokapital: Det finnes også allerede. Numario er ett eksempel på dette, som går på nye marine arter. Det er en fellessatsing fra Fiskeridepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet for å ta tak i utfordringene der forskningen slutter og SND-virkemidlene ikke har begynt å virke, men de kommer på plass i år.

Morten Lund (Sp): Jeg føler bare behov for å kommentere litt de forslagene som foreligger fra SV. Men aller først vil jeg være litt hjelpelig i forhold til represen-

tanten Kristiansen, så han skal slippe å sveve i villfarelse når det gjelder Senterpartiets holdning til Statkorn-saken. Han burde vite at vi fra Senterpartiets side ikke støttet den kapitalutvidelsen.

Når det gjelder den forrige regjeringens befatning med Hydro Seafood-saken, måtte den regjeringen gå av før det salget var på plass. Det var for tidlig å reagere mot det. Senterpartiet ville ha reagert mot det. Hva regjeringen ville ha gjort, ville vi fått se hvis Høyre hadde latt den regjeringen få lov til å sitte fortsatt.

Debatten i dag har vært et svar på et par vedtak i Stortinget, bl.a. om å legge fram en verdiskapingsplan for havbruksnæringen. Vi har kommet et stykke på vei, men det trengs raske tilbakemeldinger, som vi har vært inne på, på flere punkt. Forslagene fra SV berører en del av de punktene. Senterpartiet kommer ikke til å stemme for de forslagene, men vi er dermed ikke helt uenig i samtlige.

Når det gjelder forslag nr. 1, ønsker Senterpartiet at vi skal sikre oss mot at konsesjonene blir spekulasjonsobjekt gjennom lokalt eierskap ved tildeling og videresalg av de nye konsesjonene. Vi synes det er en langt bedre ordning enn at vi skal innføre et system med statlig forkjøpsrett.

Når det gjelder forslagene nr. 2 og 3, har statsråden også sagt det jeg hadde tenkt å si. Vi har ordninger i dag. Dette med førtilgangen til havbruksnæringen kan bli minimumsfaktor og det tvinger seg fram å bruke alt tilgjengelig før. Men selvfølgelig skal det som skal være til menneskemat, prioriteres.

Når det gjelder forslag nr. 4, har sentrumspartiene beskrevet i Statkorn-innstillingen mer presist hvem som skal prioriteres ved tildeling av nye konsesjoner, så vi synes det blir litt merkelig å stemme for det forslaget.

Når det gjelder forslaget om å innføre vederlag, er Senterpartiet mot det, for vi mener det skal være gratis tildelinger, og at det skal kreves vederlag ved videresalg, og vi håper fortsatt at det også kan bli forslaget fra Regjeringen på dette punktet. Det er den måten å gjøre det på som sikrer best at nye aktører kan komme inn. Det er den måten som vil sikre at dette ikke blir først og fremst for dem som har mest kapital.

Randi Karlstrøm (KrF): Dette er en debatt som man gleder seg til, fordi havbruksnæringa jo er en veldig positiv og offensiv næring. Men jeg har i denne debatten tillatt meg å være litt kritisk, fordi jeg har et motto: Der alle er enige, der tenkes det kanskje litt lite.

Jeg synes at vi kanskje også skulle hatt noen innlegg fra finanskomiteen, for jeg tror at når vi snakker om kapitaltilgang for lokale gründere, for å sikre at de fortsatt skal beholde disse rettighetene, er kanskje AS-ifiseringen av sparebankene like viktig for utviklinga av lokalt eierskap som mange av de tiltakene vi snakker om.

Jeg har snakket om dette med at kystsonerplanlegginga bør moderniseres, og at det er mange som opplever dette som en snikprivatisering av kystsonen. Faktisk er det slik at vi stiller krav når det gjelder havbeiteloven, og i andre sammenhenger om at det skal være en kystsonerplan. Den eneste måten i dag å ha skikkelig lokal styring på, kan faktisk være å la være å planlegge, for når man har latt

være å planlegge, kan ikke aktører utenfra komme og søke på rettigheter som kanskje noen lokale aktører har tenkt seg, men man må ha litt mer tid på seg.

Så jeg synes kystsoneplanene må kobles opp mot en lokal styringsrett og fortrinnsrett for at man skal få mer fart på denne planlegginga. Jeg tror faktisk at det er betydelig angst i kystsamfunnene for at disse rettighetene i løpet av ganske kort tid skal eies av noen som bor 200 mil unna.

Det stilles ganske store krav til kunnskap. Det tar tid å bygge opp kunnskap, og det skal man ha respekt for. Det stilles også store krav til samarbeidsevnen for at man skal få disse styringssystemene til å fungere. Jeg vil igjen vektlegge dette med at man bør sørge for å utvikle et styringssystem for dette som desentraliserer beslutningene, og at lokalsamfunnet eller regionene får en mer aktiv rolle, for jeg tror på lokalsamfunnets muligheter til å bygge opp kompetanse og bygge næringssystemer og industrielle systemer med både lokale eiere og utenbygds aktører. Jeg tror på det lokale engasjementet og lokalsamfunnets evne til å styre sin egen fremtid.

Inger Stolt-Nielsen (H): Kystens infrastruktur og transportkostnadene knyttet til bruken av denne er vesentlige momenter for norsk sjømat's prismessige konkurranseforhold. Samfunnet må være villig til å satse på effektiv og brukervennlig infrastruktur langs kysten. Det er fullstendig meningsløst at norsk sjømat skal transporteres om Oslo før den sendes ut på markedet. I dag er det atskillig billigere å kjøre fra kysten til Oslo enn å kjøre fra oppdrettsanleggene til tilrettelagte havneområder langs kysten. Staten må ta en større del av kostnadene ved utbygging av veier, broer og tunneler langs kysten. Bare slik kan transporten kanaliseres bort fra omveien om Oslo, hvor den tilstopper trafikkårene, og til skipstransport. I det lange løp vil både Oslo-området og lokalsamfunnene langs kysten tjene på det.

Skal sjøtransport kunne konkurrere med trailertransport, må det gjøres noe med de høye avgifter som kystfrakten i dag pålegges. Last som fraktes på kjøll, blir i urimelig grad belastet med gebyrer og avgifter som kommer

i tillegg til de bompengekostnader lasten alt er belastet med gjennom kostbar kjøring på et bom-belagt veinett. Samferdselsdepartementet har gjort det kunststykke å legge frem en langsiktig transportplan uten å ta med en fullgod utredning av skipstransport og havnologistikk, til tross for at det både miljømessig og kostnadmessig vil være riktig og nødvendig å vri eksporten fra hjul over til kjøll.

En god infrastruktur i de områder der eksportverdiene skapes, vil være avgjørende for konkurransevnen for norsk sjømat. Vi må ta de nødvendige infrastrukturelle løft for å beholde våre markeder, ellers vil våre produkter bli priset ut. Landets eksportoverskudd må i større grad enn i dag tilbakeføres verdiskapningsområdene, slik at det blir mulig å nå gode eksporthavner uten å måtte passere stadig flere bompengestasjoner langs veien fra produksjonssted til utskipningshavn. Også dette er en del av en langsiktig havbrukspolitikk, og jeg savner den utdypning av disse forhold som en hadde forventet i tilknytning til en havbrukspolitisk redegjørelse, for havbrukspolitikk er også samferdselspolitikk i videste forstand.

Kirsti Kolle Grøndahl hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Da er vi klare til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstillet:

I

Stortinget gir Presidentskapet fullmakt til å utlyse en konkurranse om ny utsmykking til vandrehallen.

II

På statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endring:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
41	71 (ny)	Stortinget Utsmykking til vandrehallen, bevilges med	300 000

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Rolf Reikvam satt fram fem forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en egen sak om statlig forkjøpsrett ved salg av konsesjonsrettigheter. Saken skal forelegges Stortinget i løpet av 2001.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen intensivere forskningsinnsatsen slik at nye råstoff og bedre utnyttelse av fiskeavfall tas i bruk til fôrproduksjon. Regjeringen bes om å lage en plan for hvorledes en gradvis kan erstatte råstoff som har verdi som menneskemat med annet råstoff i fôrproduksjonen. Planen skal forelegges Stortinget senest våren 2002.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2002 å avsette høyrisikokapital til inves-

teringer i prosjekter på idéstadiet. Pengene bør kanaliseres gjennom SND.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen ved tildeling av nye konsesjoner i 2001 prioritere nye og mindre aktører.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen allerede ved konsesjonstildeling i 2001 å innføre en ordning med vederlag. Vederlaget bør hovedsakelig tilfalle kommunene der anleggene blir etablert.»

Da vil presidenten spørre om det er noen som ønsker ordet til stemmeforklaring – og det er det.

Rita Tveiten (A): Berre ei kort stemmeforklaring. Når det gjeld forslag nr. 1, vil eg rå Arbeidarpartiet sine medlemmer til å stemma imot. Når det gjeld forslaga nr. 2 og 3, har fiskeriministeren i løpet av debatten gjort greie for at dette er prosessar som allereie er i gang. Eg rår difor til at dei to forslaga òg vert stemte imot. Når det gjeld forslag nr. 4, er det allereie effektivert, og når det gjeld forslag nr. 5, er det til vurdering. Så dermed ber eg om at Arbeidarpartiet si gruppe stemmer imot alle desse forslaga.

Inge Myrvoll (SV): I innspurten med transportplanen er det ikke så enkelt å få fulgt med i debattene, men så langt som jeg skjønner, vil forslag nr. 5 komme som sak før påske, forslagene nr. 2 og 3 er på gang, og forslag nr. 4 er allerede effektivert. Da vil jeg be om at vi får en realitetsvotering over forslag nr. 1 og oversender resten, for å gjøre det enkelt.

Presidenten: Presidenten vil kanskje anbefale, siden vi nå har lagt om behandlingen av forslag som oversendes Regjeringen uten realitetsvotering, at man like gjerne trekker forslagene.

Inge Myrvoll (SV): Greit, president!

Presidenten: Da er forslagene nr. 2, 3, 4 og 5 trukket. Da blir det realitetsvotering over forslag nr. 1.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at fiskeriministerens redegjørelse i Stortingets møte 23. januar 2001 om havbruk vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

S a k n r . 3

Referat

1. (141) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand (St.meld. nr. 24 (2000-2001))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
2. (142) Forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Per-Kristian Foss og Ansgar Gabrielsen om å utvikle konjunkturavgiften på næringsbygg (Dokument nr. 8:39 (2000-2001))
3. (143) Forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om oppheving av Stortingets vedtak om konjunkturavgiften på investeringer i nye næringsbygg (Dokument nr. 8:41 (2000-2001))
4. (144) Forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen og Børge Brende om å frita treningsstudioer fra merverdiavgiften (Dokument nr. 8:46 (2000-2001))
Enst.: Nr. 2, 3 og 4 sendes finanskomiteen.
5. (145) Forslag fra stortingsrepresentantene Hallgeir H. Langeland og Kristin Halvorsen om en ekstrabevilgning til Kystvakten for budsjettåret 2001 (Dokument nr. 8:44 (2000-2001))
Enst.: Sendes forsvarskomiteen.
6. (146) Forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim og Harald T. Nesvik om å bevilge 1 000 mill. kroner til utnyttelse av ledig behandlingsskapasitet ved offentlige og private sykehus (Dokument nr. 8:45 (2000-2001))
Enst.: Sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 13.15.